

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**YETİŞKİN BİREYLERDE KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN YORDANMASINDA ERKEN DÖNEM
UYUMSUZ ŞEMALARIN ROLÜ**

DAMLA GENÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN

DOÇ. DR. TUĞBA SEDA ÇOLAK TURAN

DÜZCE, 2023

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YETİŞKİN BİREYLERDE KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN YORDANMASINDA ERKEN DÖNEM
UYUMSUZ ŞEMALARIN ROLÜ

DAMLA GENÇER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN

DOÇ. DR. TUĞBA SEDA ÇOLAK TURAN

DÜZCE, 2023

T.C.

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YETİŞKİN BİREYLERDE KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN

YORDANMASINDA ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARIN ROLÜ

Damla Gençer tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN

Dr. Öğrt. Üyesi Pınar ÖZDEMİR

Doç. Dr. Okan BİLGİN

Tez Savunma Tarihi: 10/07/2023

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi araştırmam olduğunu ve araştırma süreci boyunca her aşamada etik dışı bir davranışım olmadığını, tezdeki bütün bilgi ve bulgularımı etik kurallar çerçevesinde edindiğimi, bu araştırma içerisinde edinmediğim tüm bilgiler, bulgular ve yorumlara da hem metin içinde hem de kaynakçada kaynak gösterdiğimi ve yine bu tezin yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici hiçbir davranışımın olmadığını beyan ederim.

10/07/2023

Damla GENÇER

TEŞEKKÜR

Bireylerin yaşamının bana göre anlam kazanmaya başladığı an kendini, duygularını, yaşamdaki zorlayıcı örüntülerini fark etmeye başladığı andır. Lisans döneminde hem derslerinde hem süpervizyon sürecimde hem de yüksek lisans öğrenimimde ilk olarak kendimi tanımama ışık tuttuğu için, çalışma azmini ve kişiliğini hep örnek aldığım sevgili danışman hocam Tuğba Seda ÇOLAK TURAN'a, beni hep desteklediği ve bu süreçte hep yanımda olduğu için teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan sevgisini desteğini şefkatini hep hissettiğim, ne zaman umutsuz güçsüz hissetsem beni yeniden kaldırdığı için canım annem Nazan YILMAZER'e çok teşekkür ederim. İyi ki senin sevgin ve desteğinle büyüdüm.

Sürecin başından sonuna kadar hep desteğini hissettiğim, her zaman kaygılarımla başa çıkmamda bana yardım eden, daima yanımda olacağını bildiğim sevgili Gökhan DAĞDİBİ'ne teşekkür ederim. İyi ki varsın.

Doç. Dr. Mehmet ÖZCAN'a çalışmamda ne zaman çaresiz hissetsem yanımda olduğu için teşekkür ederim.

Birlikte büyüyüp, her şeyi paylaştığımız canım kuzenlerim Şule GENÇER DEMİR ve Şeyda ÖDEMİŐ'e her zaman beni destekledikleri için teşekkür ederim.

Çalışmama katılan tüm katılımcılarıma teşekkür ederim.

10 Temmuz 2023

Damla GENÇER

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
BÖLÜM I	1
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı	3
1.2.Araştırmanın Önemi.....	3
1.3.Problemler	4
1.3.1.Ana Problem	4
1.3.2.Alt Problemler	4
1.4.Sınırlılıklar:	4
1.5.Sayıtlar:.....	4
BÖLÜM II	5
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	5
2.1.Kişilik	5
2.1.1.Psikanalitik Yaklaşım	5
2.1.2.Ayırıcı Özellik Yaklaşımı.....	6

2.1.3.Biyolojik Yaklaşım	6
2.1.4.İnsancıl Yaklaşım	6
2.1.5.Davranışsal/Sosyal Öğrenme Yaklaşımı.....	7
2.1.6.Bilişsel Yaklaşım	7
2.2.Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri.....	8
2.2.1. Narsisizm	8
2.2.2. Psikopati	10
2.2.3. Makyavelizm	13
2.3. Şema Terapi.....	15
2.4.Erken Dönem Uyumsuz Şemalar.....	15
2.4.1.Alan I: Ayrılma ve Reddedilme.....	16
2.4.2. Alan II: Zedelenmiş Özerklik.....	18
2.4.3. Alan III: Zedelenmiş Sınırlar	19
2.4.4. Alan VI: Diğer Yönelimlilik	20
2.4.5. Alan V: Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık.....	21
BÖLÜM III	24
3. YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırma Modeli	24
3.2. Çalışma Grubu	25
3.3. Veri Toplama Araçları	26
3.3.1.Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği	26
3.3.2.Young Şemaları Ölçeği.....	26
3.4.Verilerin Analizi	27
BÖLÜM IV	30
4. BULGULAR	30

BÖLÜM V	47
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	47
5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ	47
5.1.1. Karanlık Üçlü Kişilik ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	47
5.1.2. Karanlık Üçlü Kişilik ile Erken Dönem Uyumsuz Şema Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	50
5.1.3. Young Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Karanlık Üçlü Kişilik Alt Boyutlarını Yordama Düzeyinin İncelenmesi	52
5.2. ÖNERİLER	53
KAYNAKÇA	55
EKLER	64
EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU:	64
EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	65
EK 3: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ	66
EK 4: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM 3 YOUNG ŞEMALARI ÖLÇEĞİ	69
EK 5: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ İZİNİ	75
EK 6: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ İZİN TALEBİ	76
ÖZ GEÇMİŞ	77

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Şema Boyutları.....	22
Tablo 2.Demografik Değişkenler İçin Betimleyici İstatistikler.....	25
Tablo 3.Young Şema Ölçeği Alt Boyutlarının Normallik Sonuçları.....	27
Tablo 4.Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Normallik Sonuçları.....	28
Tablo 5.Yaş ve Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	30
Tablo 6. Cinsiyete ve Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....	31
Tablo 7.Öğrenim Düzeyi ve Karanlık Üçlü Arasında One Way Anova Testi Sonuçları	32
Tablo 8.Narsisizm ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu	33
Tablo 9.Psikopati ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu	36
Tablo 10. Makyavelizm ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu	39
Tablo 11.Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Narsisizm Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları	41
Tablo 12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Psikopati Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları	43
Tablo 13.Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Makyavelizm Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları	45

EKLER LİSTESİ

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU:	64
EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU	65
EK 3: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ	66
EK 4: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM 3 YOUNG ŞEMALARI ÖLÇEĞİ.....	69
EK 5: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ İZİNİ	75
EK 6: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ İZİN TALEBİ.....	76

KISALTMALAR

YŞÖ Young Şema Ölçeği

ÖZET

YETİŞKİN BİREYLERDE KARANLIK ÜÇLÜ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN YORDANMASINDA ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMALARIN ROLÜ

GENÇER, Damla

Düzce Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN

Temmuz 2023,76 sayfa

Karanlık üçlü kişilik özellikleri bireylerde narsisizmi psikopati ve makyavelizm alt boyutlarından oluşmaktadır. Karanlık kişilik, kötücülük kişilik özelliklerinden oluşur. Bu bireyler hile, aldatma ve manipülasyonlara eğilimlidir. Araştırmada erken dönem uyumsuz şemaların karanlık üçlü kişilik özelliklerindeki rolü incelenmektedir. Araştırmanın örneklemini 18-55 yaş arasındaki 635 katılımcıdan oluşmaktadır. Veriler toplanırken Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3 (YŞÖ- KF 3), Kısaltılmış Karanlık Üçlü ölçeği ve araştırmanın demografik değişkenlerinin bulunduğu kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada yordayıcı korelasyon desen kullanılmıştır. Korelasyon düzeyinin anlamlı çıktığı görüldüğünde regresyon analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada erken dönem uyumsuz şemalar ile karanlık üçlü arasındaki ilişkiler incelendiğinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemaların karanlık üçlü kişiliğin bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. 14 şema boyutunun narsisizmi %29, psikopatiyi %18, makyavelizmi ise %19 oranda açıkladığı bulunmuştur. Özellikle yüksek standartlar ve yetersiz öz denetim şemalarının hem narsisizm, hem makyavelizm hem de psikopatide ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarının alandaki diğer araştırmalar ile tartışılması sonucu tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma ile ilgili öneri ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri, Makyavelizm, Narsisizm, Psikopati.

ABSTRACT

THE ROLE OF EARLY MALADAPTIVE SCHEMAS IN PREDICTING DARK TRIAD PERSONALITY TRAITS IN ADULTS

GENÇER, Damla

Master, Department of Educational Sciences

Guidance and Psychological Counseling Program

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN

July 2023, 76 pages

Dark triad personality traits consist of narcissism, psychopathy and machiavellianism. The dark personality, consists of evil personality traits. These individuals are prone to cheating, deception and manipulation. In this study, the role of early maladaptive schemas in dark triad personality traits is examined. The sample of the study consists of 635 participants between the ages of 18-55. While collecting the data, the Young Schema Scale-Short Form 3 (YSÖ-SF 3), the Short Dark Triad Scale (SD3-T) and the personal information form containing the demographic variables of the research were used. The predictive correlation design was used in the study. When the correlation level was found to be significant, regression analysis was used. When the relationships between early maladaptive schemas and the dark triad were examined in the study, significant relationships were found. Early maladaptive schemas were found to be a predictor of dark triad personality. It was found that 14 schema dimensions explained narcissism by %29, psychopathy by %18, machiavellian by %19. In particular, entitlement/ insufficient self control and unrelenting standards schmemas were found to be associated with narcissism, psychopathy and machiavellianism. As a result of the discussion of the research results with other studies in the field, it was concluded that they were consistent. Suggestions and evaluations related to the research were made.

Key Words: Dark Triad Personality Traits, Early Maladipive Schemas, Machiavellianism, Narcissism, Psychopathy.

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Kişilik en temel anlamda bireyin kendine ait duygu, düşünce, davranış ve hayatı algılama biçiminin toplamıdır (Cüceloğlu, 2015). Kişiliğin şekillenmesi bireyin hem kalıtsal özellikleri ile hem de yaşamına doğrudan ve dolaylı olarak birçok etkisi olan çevresel özellikler ile meydana gelir. Bu sayede toplumda her bir birey sahip olduğu kişiliğiyle tıpkı bir parmak izi gibi birbirinden ayrışır. (Hazar, 2006). Kişilik bireyin algı ve tutumlarını oluşturur. Böylece birey, hem çevresel hem de kişisel birtakım faktörlerle benlik bütünlüğünü oluşturur (Yurtsever, 2009). Aynı zamanda kişilik, en genel bakış açısıyla ferdin yaşama şeklini simgelemektedir (Sudak ve Zehir, 2013). Gensel ve bedensel yapılar, kültürel yapı, aile yapısı, sosyal sınıf etkisi, coğrafi ve fiziki etkiler vb. gibi etkenlerin kişiliğimizi belirlediği bilinmektedir. Tam bu noktada kişisel farklılıklarımız devreye girmektedir (Bozkurt, 2006). Zaman içerisinde kişilik ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve bu alanda gelişmeler kaydedilmiştir. Bunun üzerine çeşitli kuramlar ortaya konulmuştur (Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Karanlık üçlü kişilik özellikleri ise bunlardan birisidir. Karanlık üçlü kişilik yapısını narsisizm, makyavelizm ve psikopati alt boyutları meydana getirir.

Karanlık üçlü, kötücül kişilik özellikleri olan narsisizm psikopati ve makyavelizmden oluşur. Karanlık kişilik kötü niyetli kişilik özelliklerini kapsar. Bu bireyler toplumda daha acımasız davranış örüntüleri ile dikkat çekmektedirler. Karanlık üçlü kişilik özellikleri gösteren bireyler hile, aldatma, toplumsal kuralları yok sayma gibi kötücül davranışlar sergilerler. Aslında bu bireylerin etkili baş etme becerileri olmadığı ve bu durumdan kaynaklanan agresyona, acımasızlığa ve etik olmayan davranışlara eğilim gösterdikleri de söylenebilir (Saltoğlu ve Irak, 2020). Narsisizm kavramı tarihte ilk kez Ellis tarafından Yunan mitolojisi içindeki Narkissos'un öyküsünden esinlenerek ortaya çıkarılmıştır (Ellis, 1898; Akt. Elibol ve Sevi Tok, 2019). Narsisizm önce psikanalitik kuram benimseyenlerden, nesne ve kendilik kuramcıları tarafından çalışılan bir kavram

olmuştur. Zamanla bu kavram psikolojide birçok kuramın ele aldığı ve bir sürü ekolün çalıştığı bir kavram olarak literatüre eklenmiştir (Elibol ve Sevi Tok, 2019). Ayrıca narsisistik kişilik örüntüsü aslında bir savunma mekanizmasıdır. Birey kırılmağını saklamak için savunmacı yaklaşım olarak kendini narsisistik görme eğiliminde olabilir. Bu durum çocukluk çağındaki travmatik yaşantıların neticesi olarak bu kişilerin benliklerinde açılan yaraları kapatmaya yönelik bir savunma mekanizmasıdır. Bu yaklaşım bireylerde gerçek yani büyüklenmeci ve sahte yani kırılma narsisizm kavramının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Reich, 1960; Akt Elibol ve Sevi, 2019). Narsisizm kişilik örüntülerinde bireyin temel duygulanımının ise “utanç” olduğu öne sürülmektedir (McWilliams, 2020). Psikopati, toplumsal kuralları genelde ihlal eden ve toplumsal olamayan, aldatıcı, yineleyici sorumsuz davranışlar ve empati yoksunluğu ile bilinmektedir (Butcher, Mineka ve Hooley, 2013). Psikopatik bireyler duygusal açıdan daha zayıf, duygu ve düşüncelerini fark etmek yerine sadece itkisel davranışlara yöneldiği görülen bireylerdir. Bu kişilik özelliğine sahip bireylerde güçlerini bir diğerine dayatma güdüsü bulunmaktadır. Freudyen bir bakış açısı ile değerlendirildiğinde ise süpergolarının kusurlu bir yapıda olduğu söylenebilir. Birçok psikopati kişilik özellikleri gösteren bireylerin terapilerde terapisti yenmek ve kendini gücünü göstermek gibi hedefleri olduğu saptanmıştır. (McWilliams, 2020). Makyavelizm kavramı ise ismini İtalyan bir siyasetçi olan Nicolla Macciavelli’den almaktadır. Makyavelist bireyler için kendi amaç ve çıkarları dışında hiçbir durumun ve kişinin önemi yoktur. Bu bireylerde güç sahibi olan ya da kendi çıkarları için kendilerine güç sağlayabilecek bireylerin duymak istediklerini söylemek ve daima onların yanında kalmak, yaranmak gibi bir gayeleri vardır. Bundan dolayı hileli yönlendirme ve duygusal şiddet sık başvurdukları bir durumdur (Özsoy ve Ardıç, 2017). Kişilerin yaşamın her döneminde birtakım duygusal ihtiyaçları mevcuttur. Bunlar güvende hissetme, ait olma, sevgi görme, takdir edilme gibi ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçlar karşılandığında bireyin dış dünya ile uyumlu ve pozitif şemaları gelişir (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2022). Bireyin çocukluk yaşantılarında geliştirdiği şemalar davranışlarını ve düşüncelerini etkiler. İnsanlar yaşamları boyunca mutlu olmak isterler ve bu istek çocukluktan gelmektedir. Dolayısıyla bireyde var olan şemalar o bireyin mutlu olmayı seçtiği yolları, bireyin tutumlarını ve davranışlarını etkiler (Yalçın, Kavaklı, Kesici ve Ak, 2018). Yaşamın erken dönemlerinde çocuğun karşılaşılabileceği ihmal, istismar, kötü davranışlar ya da ailesinden, çevreden öğrenebileceği bilişsel

süreçlerine yerleşen şemalar bireylerin duygulanımlarını ve kişilik örüntülerini etkileyebilmektedir (Burger, 2016). Tüm bunlar ise bireyin kişiliğine yön verir. Erken dönem uyumsuz şemaları; duygu, hatıra, bedensel duylardan meydana gelen bir kişinin öznel olarak kendi duygularını ve başkalarının duygularını dikkate alarak çocukluk ve ergenlik yılları boyunca gelişmeye devam eder. (Kömürcü ve Gör, 2016). Şemaların gelişiminde, ebeveynlerle olan yaşantıları, bağlanma stilleri, çekirdek ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması ve travmatik deneyimler gibi faktörler aktif rol almaktadır. Sosyal anlamda birçok etkenin olumlu veya olumsuz yönde erken dönem uyumsuz şemalarını etkilemiş olması bireyleri ve bireylerin kurmuş oldukları ilişkileri şekillendirmektedir (Yalçın ve ark, 2018).

1.1.Araştırmanın Amacı

Yetişkin bireylerde karanlık üçlü kişilik özelliklerinin yordanmasında erken dönem uyumsuz şemaların rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın içerisinde alt amaçlar olarak ise cinsiyet, yaş ve öğrenim düzeyi demografik değişkenleri arasında karanlık üçlü arasında farklılık olup olmadığının araştırılması amaçlanmaktadır.

1.2.Araştırmanın Önemi

Karanlık kişilik özelliklerinin nedenselliğini ortaya koyan çalışmalar ülkemizde kısıtlı kalmaktadır. Erken dönem yaşantılarının karanlık üçlü kişilik özelliklerinin yordaması konusunda etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu alandaki yabancı çalışmalar ise karanlık üçlüyü yalnızca bir derecede aydınlatmıştır. Ülkemizde erken dönem uyumsuz şemaların karanlık üçlü ve bağlanma stilleri, reddedilme duyarlılığı ve çatışma çözme stilleri arasında aracı etkisine bakıldığı bir çalışma bulunmaktadır (Yürek, 2018). Ancak doğrudan ilişkilerinin ve yordayıcılığının “karanlık üçlü” çerçevesinde incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu anlamda çalışmanın ülkemiz literatüründe bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu anlamda çalışmaların oldukça yeni olduğu karanlık üçlü kişilik özellikleri araştırmanın güncelliğini sağlamaktadır. Çocukluk yaşantılarının kişilik bozukluklarını yordayıcı etkisi olduğu bilinmektedir (Butcher, Mineka, Hooley, 2013). Fakat alanyazında klinik olmayan subklinik olarak değerlendirilen narsisizm, psikopati ve makyavelizm eğilimlerinin aydınlatılmasında çocukluk yaşantılarının etkisi

ise oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu anlamda “Yetişkin Bireylerde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Yordanmasında Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Rolü” isimli çalışmanın bireylerin erken dönem yaşantılarının, öğrenmelerinin kişilik oluşumunda ve karanlık eğilimlerinde ne kadar etkili olabileceği konusunda literatüre katkı sağlayacaktır.

1.3.Problemler

1.3.1.Ana Problem

Yetişkinlerde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Karanlık Üçlü kişilik özelliklerini yordamakta mıdır?

1.3.2.Alt Problemler

1. Yaş ve karanlık üçlü kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?
2. Cinsiyet ve karanlık üçlü kişilik özellikleri arasında fark mıdır?
3. Öğrenim düzeyi ve karanlık üçlü kişilik özellikleri arasında fark var mıdır?

1.4.Sınırlılıklar:

Araştırma örneklem grubunu oluşturan bireyler ile sınırlıdır.

Araştırmadan elde edilen veriler ise “Kişisel Bilgi Formu, “Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği” ve “Young Şemaları Ölçeği” ile sınırlıdır.

1.5.Sayıtlılar:

“Yetişkin Bireylerde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Yordanmasında Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Rolü” araştırılırken araştırmaya katılan bütün bireylerin veri toplama araçlarını samimi ve içten yanıtladıklarını varsayılmıştır.

BÖLÜM II

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1.Kişilik

Kişilik nedir sorusu uzun yıllardır psikolojinin konusu olmuştur. Kişiliğe dair birçok kuramın pek çok farklı bakış açısı vardır. Bu durum alana çeşitlilik ve zenginlik katar. Kişilik, en basit anlamda bireyin içsel dünyasından ve biricikliğinden kaynaklanan duygu, düşünce ve davranış örüntülerinin toplamıdır. Bireyin kişiliğinden bahsederken onun tutarlı olduğu davranış kalıplarından bahsedilir (Özsoy ve Yıldız, 2013). Örneğin dışadönük bir bireyin yaşamının pek çok alanında bu özelliğe uygun davranması beklenir. Fakat kişilik, tutarlı olması beklenildiği kadar da yenilikçi ve değişime açıktır. Bireyin içsel süreçleri ve yaşamda karşılaştığı tüm durumlara karşı sergilediği tutumlar zaman içerisinde değişir, gelişir (Çiçek ve Aslan, 2020). Tarihten bu yana kişiliğe pek çok farklı bakış açıları olmuştur. Psikanalitik yaklaşım, bilişsel yaklaşım, insancıl yaklaşım, ayıcı özellik yaklaşımı, biyolojik yaklaşım, davranışsal/sosyal öğrenme kuramı, gibi yaklaşımlar kişiliği farklı boyutlarla inceleyerek alanın aydınlatılmasını sağlamıştır (Burger, 2016).

2.1.1.Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik yaklaşımın ilk kişilik gelişimi yaklaşımı biyolojik ve içgüdüsel temellidir. İnsanların belirli bedensel evrelerden geçtiğini -oral, anal, fallik, latent, genital- ileri sürmüştür. Bu bedensel gelişim dönemlerinde bebeğin bakım veren kişi ile olan etkileşimi ve bireylerin dürtülerinin kuvveti kişiliği oluşturur. Kişiliğin aynası ise bireyin çocukluk dönemidir (Freud, 2018). Bahsedilen dürtü teorisinde bireyin, çocukluk döneminde ebeveyninin ona davranışları ve kendi bedensel donanımının etkileşimi ile kişilik özellikleri meydana gelir (Yıldız, 2020). Bireyin erken dönemdeki psiko-cinsel evrelerinde kişi aşırı doymuş ya da mahrum bırakılmış ise o evreye "saplanmış"tır. Bu evrelerin nasıl sonuçlandığı ve saplantılar bireyin karakter yapısının temelini oluşturur (Kesken, 2011). Bu kuram şüphesiz psikoloji bilimini aydınlatmış ve

doğru yerlere parmak basmıştır. Ancak yalnızca içgüdüsel süreçler dikkate alınarak kişiliği tamamen aydınlatmak mümkün değildir. Buradan yola çıkarak psikanaliz ekolünden devam eden birçok kuramcı psikanalitik yaklaşıma katkıda bulunmuştur (McWilliams, 2020).

2.1.2. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre kişilik özellikleri süreklilik açısından değerlendirilir. Ayırıcı özellik yaklaşımında bireyin kişilik özellikleri günden güne değişmez. Birtakım çevresel faktörler dışında birey, genellikle aynı davranışı gösterme eğilimindedir. Bir özelliğin kişilik özelliği sayılabilmesi için birey benzer durumlarda benzer davranışlar göstermelidir, kararlılık gözlemlenmelidir (Bahçekapılı ve Karaman, 2015). Gordon Allport, Henry Murray, Raymond B. Cattell bu yaklaşımın önemli temsilcileridir (Coşkun ve Aslan, 2021).

2.1.3. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik Yaklaşım, kalıtımın sadece dış görünüşümüzü değil kişiliğimizi de etkilediği görüşünü savunur. Kişiliğin biyolojik faktörlerden de etkilendiğinin psikoloji camiasında kabul edilmesiyle birlikte, kişiliğin kalıtımsal özelliklerden etkilendiği de kabul görmeye başlamıştır (Plotnik, 2009).

Biyolojik yaklaşımların içerisinde değerlendirilen evrimsel kişilik psikolojisine göre ise kaygı gibi evrensel duygular da atalarımızdan bize miras kalır. Evrimsel psikolojide doğal seçilimin de etkisi olduğu düşünölmektedir. Doğal seçilime göre çevresel faktörlere karşı hayatta kalabilen kişilik özellikleri bir sonraki türe aktarılır. Çevresel koşullara uyum sağlamada yetersiz kalanların ise soyu tükenir. Bu durum fiziksel özellikleri oluşturduğu gibi birtakım psikolojik savunma mekanizmalarını da oluşturur. Yabancı kimselere duyulan korku, reddedilmeye karşı duyulan kaygı gibi insanların taşıdığı ortak duygular bu doğal seçilim sürecinde atalarımızdan bizlere miras kalan savunma mekanizmalarıdır. Kısacası, insanların kalıtım yoluyla edindikleri mizaç ve evrimsel olarak atalarımızdan kalan savunma mekanizmaları, bireylerin kişiliklerini etkiler (Yeşilyaprak, 2017).

2.1.4. İnsancıl Yaklaşım

Bu yaklaşımın temeli bireyin yaşamının sorumluluğunu almasına dayanır. İnsancıl yaklaşımın terapistleri varoluşçulukla ilgilenmiş ve kendilerini insancıl yaklaşıma daha

yakın görmüşlerdir. Varoluşçuluk bireyin yaşamının anlam kaygısına odaklanır. Bu kuramda birey, ne yaşarsa yaşasın karşılaştığı her durumun aslında kendisi olduğunu kabullenmelidir, yani yaşamın sorumluluğunu almalıdır (İkiz ve Karaca, 2011). Özgürlük kavramı ise bu bakış açısından doğar. Birey sorumluluk aldıkça özgürleşir. İnsancıl yaklaşımın ikinci ögesi ise “şimdi ve burada”dır. Bu kavram, bireyin hayatını olduğu haliyle kabul etmesidir. Birey hayatını tüm gerçekliğiyle kabul ettiğinde içerisindeki potansiyelinin yani “gerçek ben”in de farkında olur (Seymenler, 2021).

2.1.5.Davranışsal/Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Geleneksel davranışçı yaklaşım sadece gözlenebilir davranışlara odaklanır. Bu yaklaşıma göre bireyin hayatı boyunca yaşadığı koşulların bireyin kişiliğini oluşturur.

Geleneksel davranışçı kuramdan sonra gelen sosyal öğrenme kuramcıları bu görüşü genişletmişlerdir. Bu kuramda bireyin alacağı ödül ya da ceza beklentisi de bireyin davranışlarını etkiler. Sonrasında çevrenin de kişiliği etkilediği öne sürülmüş ve bireylerin çevresindeki davranışları izleyerek öğrendiği fikri ortaya atılmıştır. İzleyerek öğrenilen davranışlar da bireyin ödül ve cezaya ilişkin beklentilerini geliştirmesini sağlar. Daha sonrasında ise bu kurama içsel süreçler de eklenmiştir. Bireyin ödül ve ceza alacağına ilişkin beklentisini kendi öz yeterlik anlayışı da etkilemektedir (Yalçın, 2021).

2.1.6.Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım, insanların tepkilerinin ve bilgiyi işleme şekillerinin davranışları, kişiliği etkilediğini öne sürmektedir. Bireyler başına gelenlere düşünce, duygu, davranış ve güdüleri ile ilgili şematik bir tepki verirler. Öncesinde bilişsel yaklaşımda; biliş, düşüncelerin duyguların ve davranışların temel sebebi olarak görülüyordu fakat şimdilerde tüm işleyişin bir bütün olduğu ve hepsinin aynı anda hareket ettiği görüşü hâkimdir (Hiçdurmaz ve Öz, 2011). Bilgi işlemedeki tüm bu farklılıklar ise kişilik yapısındaki farklılıkların temel nedeni olarak görülür. Her bir insanın zihninde belirli zihinsel şemalar bulunur. Bireyler, başlarına gelen olaylarda ve durumlarda bu zihinsel şemalara göre duygusal, bilişsel ve davranışsal tutumlar sergilerler. Bu şemalar bireyin hayatı anlamlandırmasını sağlar (Özcan ve Çelik, 2017).

2.2.Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri

Karanlık üçlü, narsisizm, psikopati ve makyavelizmi kapsayan bir kavramdır. Bahsedilen karanlık üçlü kişilik özellikleri bireyde gündelik hayatın işlevselliğini bozmayan yani patolojik olmayan özellikleri kapsar. Bu üç özellik de ortak olarak olumsuz tutum ve zararlı davranışları beraberinde getirir (Paulhus and Williams, 2002). Karanlık üçlü kişilik özelliklerine sahip bireylerin daha çok dürtüsel davranışlar ve heyecan arama davranışları sergilemeye eğilimli oldukları ileri sürülmüştür (Kargı ve Gençtanırım Kurt, 2022). Aynı zamanda bu bireylerin, insanları hor gördükleri, onları kolayca manipüle ettikleri görülür ve sosyal açıdan da kötücül olarak nitelendirilen birtakım davranışlara sahiptirler (Furnham, Richards ve Paulhus, 2013).

Psikolojide “normal” ve “anormal” kavramlarını birbirinden ayırmak daima güç olmuştur (Allport, 1937). Bu anlamda klinik ve subklinik terimleri kullanılmaya başlanmıştır. Klinik terimi adli ve klinik vakaları anlatmak için kullanılırken, subklinik daha normal seyreden klinik ve adli olarak değerlendirilmeyen, kişilik bozukluğu olarak değerlendirilmeyen, gündelik hayatın işlevselliğini bozmayan birtakım davranış problemlerini ortaya koymak için kullanılan bir terimdir (Tekiner, 2022). Karanlık üçlü kavramı da patolojik ve klinik boyutta değerlendirilmez. Aşırıya kaçabilecek vakalar görünmesine karşın gündelik hayatın işlevselliğini bozmayan klinik altı düzeyde değerlendirilir (Uyanık Bakır, 2022).

2.2.1. Narsisizm

Narsisizm terimi, ismini bir Yunan mitinde anlatılan kendi yansımasına aşık olmuş ve kendi yansımasını görerek asla doyuramayacağı büyük bir özlem ve aşk duygusunun bütün benliğini sarması sonucunda ölmüş bir genç Narsissus’tan almıştır (McWilliams, 2020). “Narsisistik” kavramı ise özsayıgılarını dışarıdan gelen onaylara yüksek derecede bağımlı hale getirmiş kişileri kapsar. Her birey için onaylanmak ve önemsedığı kişilerden aldığı olumlu değerlendirmeler özsayıgıyı güçlendirici bir etkidir. Ancak özsayıgıyı güçlendiren dışsal onay anlamı içeren narsistik tedarikler narsistik bireylerde o kadar önemli hale gelir ki bu bireyler yalnızca kendiyile meşgul bireyler olarak değerlendirilir (Saticı, Kayaş, Yılmaz ve Eraslan-Çapan, 2019).

Freud, farklı tarihlerde narsisizm kavramının üzerinde tekrar tekrar durmuştur. İlk psikanalitik çalışmalar özsayıgı ile ilgili bireyin yaşadığı içsel çatışmaya bilinçdışına ve bireyin dürtülerine bağlamıştır (Karaaziz ve Atak, 2013).

Narsistik bireylerin toplumda tespit edilmesi güçtür. Bunun sebebi çok çeşitli alt tipleri olmasıdır. Spor, siyaset, ekonomik, sosyal, askeri alanlar gibi çok çeşitli alanlarda göz önünde olan ve başarılı kabul edilen bireylerin narsistik kişilikleri fark edilmeyebilir. Bu bireyler örnek alınan, tanınıp kabul edilen bireyler olacağından dışsal onay almaya bağlı kişilik ihtiyaçları fark edilmez. Fark edilse bile tüm bu narsistik tedarik sürecinde başka insanlara verilen zararlar, olumsuz tutum ve davranışlar önemli biri olmanın getirdiği zorluklar olarak değerlendirilip mantığa bürünebilir (Set, 2020).

Bowlby çocukluk çağında yaşanan travmatik yaşantı ve duyguların ileri dönemlerde psikolojik sorunlara yol açabileceğini belirtmiştir. Bu durum bireylerde yakınlık korkusuna sebep olur fakat aynı zamanda bu yakınlık korkusundan sonra duyulan kaçınmacı tavır narsistik kırılma savunma mekanizmasını oluşturabilir (Bowlby, 1982; Akt. Elibol ve Sevi Tok, 2019).

Narsistik bireylerin duygulanımları göz önünde bulundurulduğunda üzerinde en çok durulan duygular utanç ve haset olmuştur. Narsistik bireyler utandırılmaya ve utanç duymaya karşı korku duyarlar (Bayramoğlu, 2019). Bahsi geçen utanç duygusu başlarda suçluluk olarak nitelendirilmiştir. Suçluluk ise bireyin kendisini suçlamaya yönelik duyduğu inançtır. Bu kavram çoğunlukla ebeveyn tutumları ve süperego ile eşleştirilir. Utanç ise suçluluktan farklı olarak, kusurlu ve olumsuz değerlendirilme korkusudur. Suçlulukta birey kendi kendini eleştirir konumda iken utanç duygusunda bireyi eleştiren dışsal bir gözdür. Utanca eşlik eden diğer duygular ise çaresizlik, çirkinlik ve güçsüzlüktür (Yurdakul, 2019).

Narsistik bireylerin duygulanımlarına bakıldığında bir diğer önemli unsurun hasetlik, çekememezlik ve kıskançlık olduğu öne sürülmektedir. Narsistik bireyler yetersiz görünebilecek, eleştirilebilir özellikleri olduğuna inandıklarında bu yönlerden kusursuz gördükleri bireylere karşı hasetlik duyarlar (Müezzın ve Okray, 2021).

Narsistik bireylerin çoğunlukla kullandığı bilinçdışı savunma mekanizmalarına bakıldığında en çok değersizleştirme ve idealizasyon bulunur. Bu savunma mekanizmaları birlikte çalışır. Birey kendiliğini idealize eder ve buna karşın diğerleri değersizleşir. Aynı şekilde “öteki” idealize edilirse bu kez de bireyin kendi değersizleşir (McWilliams, 2020). Kohut (1971) narsistik bireylerin kendini aşırı abartma ve büyülenmeci tavırlarını göz önünde bulundurarak, narsisizmin bir kutbu olan “büyülenmeci kendilik” kavramını ortaya atmıştır. Bireylerin sergilediği

büyüklenmecilik davranışları daima “en iyi” ve “en prestijli” olana yönelmelerini beraberinde getirir. Bu tutum ise çoğunlukla bireyleri dezavantajlı konuma getirecek bir duruma neden olsa bile bunu göz ardı etmeleri ile sonuçlanır.

Narsistik bireylerde tezahür eden bir diğer savunmacı davranış ise “mükemmeliyetçilik”tir. Bahsedilen mükemmeliyetçilik tutumu, narsistik bireylerin ideal kendilikleri ve gerçek kendilikleri arasındaki uyumsuzluk sonucunda ortaya çıkar. Bu durumun sonuçları iki uçta değerlendirilir. Birincisi kişi kendini idealize eder ve kişiliğinin ideal olduğu kanısına varır. Bu büyüklenmeci sonuçtur. İkinci ulaşılabilecek sonuçta ise eksiklerini kabullenir ve bu eksiklerin doğuştan gelen değiştiremeyeceği kusurlar olduğuna inanır. Bu ise depresif sonuçtur (Bolat, Ülker ve Demir, 2016).

Özet olarak; narsistik bireyler utanç, haset, yeterince iyi olamama, aşağılık duygusu, yetersizlik, çirkinlik, içsel boşluk veya bunların tamamlayıcı ters yüzleri olan kendini daima haklı görme, üstünlük çabası, büyüklenmecilik, kibir gibi duygulanımlara sahiptir. Bu bireyler kendi kırılgan yapılarının biraz da olsa farkında olmalarına karşın asıl önemsedikleri durum bir başkasının farkında olmamasıdır. Burada da yine utançtan kaçınma duygusu görülür. Narsistik kişilik örüntülerine sahip bireyler “hiç kimse” olmaktan ve böyle hissettirilmekten derin bir korku duyarlar. Bu utanç ve hiç kimse gibi hissettirilme duyguları karşısında yarattıkları “ideal ben” algısının paramparça olmasından korkarlar. Narsistik bireylerin duygulanımlarına bakıldığında tüm bu duyguların yanı sıra pişmanlık duymaktan ve minnettarlıktan kaçınma tutumları da görülür.

2.2.2. Psikopati

“Antisosyal” terimi de psikopatik kişilikleri tanımlamak için kullanılır. Antisosyal yönelimleri bulunan birçok birey terapötik etkilere cevap verebilir. Fakat yine de bu bireylerin sadistik, dürtüsel, dağınık bir kişilik örgütlenmesi olduğu görülür. Psikopati tanımı temelinde bağlanmada başarısızlık ve oldukça ilkel olan savunma mekanizmalarına gönderme yapar. Yine de gayet olgun savunma mekanizmaları kullanıp da antisosyal eğilimler gösteren bireylere rastlanmaktadır. Psikopatik patolojinin göstergelerinden biri de insanları bilinçli olarak manipüle etmektir. Bu kişilik örgütlenmesi incelendiğinde, yaygın kanının aksine bireyin suç işleme potansiyeli değil içsel güdülenmeleri dikkate alınır (Mine, Akbaş ve Erbaş, 2018).

Bebeklerin doğuştan bir mizaca sahip olduğu kanıtlanmıştır. Bu anlamda bebeklerin sahip olduğu mizaç dürtüsellik, tepkisellik, saldırganlık gibi psikopatik eğilimleri barındırabilir. Bebeğin doğuştan sahip olduğu bu genetik yatkınlıklar da yaşantı ile patolojik bir hale gelebilir (Tatlidil- Yaylacı ve Ark, 2019). Oldukça başarılı organize edilmiş boylamsal bir araştırma Caspi ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada norepinefrin ve buna bağlı olan nörotransmitterlerin yapı taşlarına ayrışmasını sağlayan bir gen üzerinde varyasyon olan bireylerin suistimal edici birtakım davranışlar altında kaldıklarında saldırganlığa ve antisosyal eğilimler göstermeye eğilimli oldukları ortaya çıkmıştır. Yalnızca genetik faktörler değil, bireyin erken dönemlerinde karşılaşabileceği ihmal, istismar gibi yaşantılar da bireyin antisosyal eğilimlerini artırabilir. Psikopatik eğilimler gösteren bireyler duygularını ve içsel süreçlerini ifade etmekte güçlük çekerler. Bunun yerine bu bireyler, çevrelerindeki insanları sıkça manipüle ederek onları kullanmaya yönelik ikincil bir dil oluştururlar (Murat ve Börü, 2019).

Antisosyal eğilimler gösteren bireylerin sık sık psikanalitik savunma mekanizmalarını kullandığı görülür. Kullanılan başlıca savunma mekanizmaları ise tümgüçlü kontrol, eyleme vurma, yansıtımlı özdeşim ve dissosiyasyondur (Noyan ve ark., 2009).

Psikopatik kişiliklerde görülen acımasızlık ve suç işleme eğilimine eşlik eden hatta bu durumların da önüne geçebilen bireyin algıladığı “güçlülük” ve bu gücü dayatma arzudur. Antisosyal kişilik örüntüleri gösteren bireyin kendine yönelik güç istenci hem çevresinde hem de kendinde her türlü durumun ve duygunun önüne geçmektedir (Türkçapar, Güriz, Özel, Işık, ve Döbak- Örsel, 2004). Aynı zamanda yine bu bireylerde görülen vicdan eksikliği süpergoya ve bağlanma stiline dikkat çekmektedir. Kusurlu süperego ve bağlanma bozuklukları yine bu bireylerde sık rastlanır. Birey güvenli bağlanamadığı için insanlar faydaları derecesinde değerli olabilmektedir. Bireylerin değerleri manipüle edilebilir olmaları ve sağlayacağı faydalarla eşleştirilir. Neticede ise duyguların eşlik etmediği ilişkilerde birey yine güç istencini desteklediği kadar çevresindekilere değer veriyor görünmektedir (McWilliams, 2020). “Manipülasyon” kavramı içerisinde doğrudan bir kasıt barındırır bu nedenle psikopatik bireylerde bilinçli bir şekilde başkasını kullanma davranışı görülür. Psikopatik bireyler, klinisyenlerin raporlarına göre hapis cezası almamış veya intihar girişiminde bulunmamışlarsa eğer orta yaşlara geldiklerinde “tükenmiş” ve psikolojik danışmaya uygun bir duruma gelmektedirler (Al, 2017).

Antisosyal eğilimli bireylerde sık görülen savunma mekanizmalarından birisi de yansıtma özdeşimidir. Yansıtma özdeşim esasen kompleks bir kavramdır. Bu savunma mekanizması ilkel bir savunma mekanizmasıdır ve içe atma ile yansıtma mekanizmalarının iç içe geçmesi sonucu bireylerde ortaya çıkar. Bu durumda birey kendini eleştirdiği ve eleştirilebilir bir olgu olarak gördüğü nesneyi içe atar, sonrasında da bu içe atılmış nesne karşısındaki yansıtılır. Bu savunma mekanizması aynı zamanda bireylerin duygusal olgunluğa erişemediklerini ve kendini ifade etmekte güçlükler yaşadığını da gösterebilir (Göka, Yüksel ve Göral, 2006). Antisosyal eğilimdeki bireylerin duygularını ifade etmede zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Bir kişiyi manipüle etme amacı gütmeyen duygularını sözlü bir biçimde ifade etmede yaşadıkları tıkanma ve zorlanma hali ise duygularını karşı tarafta hissettirmeye anlaşılamayacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Psikopatide görülen önemli durumlardan birisi ise dissosiyatif tepkiler vermeleridir. Bunun anlamı kişinin hatalarını fark etmemesine hatta bundan da öte karşı tarafta da fark edilmemesine yönelik uygulayabileceği manipülasyonlara yol açar. Şiddetli bir kavgayı veya vahşice davranmış olduğu bir olayı “tartışma” olarak nitelendirebilir. Bu dissosiyatif değerlendirmelerde amaç hata ve yanlışlarını önemsizleştirmedir (Engeler, 2005). Önemsizleştirme tepkileri veren psikopatik eğilim gösteren bireylere tam olarak ne olduğu sorusu yöneltildiğinde ise yalan söylemek ve yanıltılmaktan dolayı değil, yakalanmaktan dolayı duyulan öfke gözlemlenir. Psikopatik eğilimler gösteren bir birey dissosiyatif durumlarda olduğunu öne sürdüğünde ise bu durumun gerçek mi yoksa manipülasyon yollarından birisi mi olduğunu anlamak hiç kolay değildir (Sardoğan ve Kaygusuz, 2006).

Antisosyal eğilim gösteren bireylerin erken dönemlerindeki yaşantılarında olumsuz koşullara sıklıkla rastlandığı öne sürülmektedir. Bu bireyler çoğu kez katı ebeveyn tutumlarıyla ya da çok fazla şımartılmayla veya ailelerinde yoğun bir ihmale maruz kalmaları ile birlikte antisosyal ve manipülatif davranışlara eğilimli hale gelmektedirler. Bu durumlara ek olarak ailelerde görülen bağımlılık, mazoşizm eğilimli anne ve sadizm eğilimli baba, parçalanmış aile gibi durumların da antisosyal davranışlar gösteren bireylerin erken dönem öykülerinde sık rastlanmaktadır. Çocuk, ebeveynlerinin davranışlarını taklit eder ve ilk ilişkilerini ailede öğrenir. Bu sebeple de ailede erken dönemlerde öğrenilen tutum ve davranışlar ebeveyniden çocuğa adeta bir miras olarak kalır (Soygüt ve Türkçapar, 2001).

Psikopati eğilimli bireylerde zedelenmiş bir öz saygıya karşı tümgüçlü kendilik yaratma arzusundan bahsedilebilir. Bu aynı zamanda Adleryen ekole göre ise aşağılık duygusuna karşı gösterilen bir üstünlük çabası olarak da nitelendirilebilir. Birey çocukluğunda, özellikle ailesinde sonrasında da çevresinde hayal kırıklığı yaratacak birtakım durum ve olaylarla yüzleşmek zorunda kaldığında, güvenli bir bağlanma yaşayamaz (Selvi, 2018). Duygusal olarak yoksun bırakılmış çocuk ise duygu yoğunluğunu kendine yöneltir. Kendine yönelen bu ilgi bireyin öz saygısını tamir ederken aynı zamanda da öz saygının zarar görmesine karşı duyulan yoğun bir korkuya sebebiyet verir. Bu iki fazlı dengesizlik hali bireyin benliğini, muhakeme yeteneğini istikrarsız bir hale getirir (Erdem ve ark., 2010).

Haset duygusu yine antisosyal eğilimli bireylerde de görülebilir. Haset duygusu bireyin hayatında en çok arzu ettiği şeye karşı öfke ve nefret gibi olumsuz duygular beslemesidir. Bu duygu bireyler tarafından açıkça söylenmese de içsel süreçlerinde sık yaşadıkları bir duygudur. Kendisinde var olmasını istediği, eksikliğini yaşadığı birtakım şeylerin başkasında var olduğunu görmek bireyin eksiklik duygusu yaşamasına sebep olmaktadır. Bu durum ise bireyin diğer insanlara karşı sevgi duyamamasını beraberinde getirir. Sevgisizlik ve haset gibi duygulanımlar içerisinde olan antisosyal eğilimli birey ise çevresindekilerin sevgi duyduğu kişileri, nesnelere küçümseme, alay etme ve onları sahip oldukları bu duygular yüzünden değersizleştirme çabası içinde olurlar (Tuna, 2018).

2.2.3. Makyavelizm

Makyavelizm kavramı İtalyan siyaset kuramcısı Niccolo Machiavelli (1469-1527) tarafından geliştirilmiştir. Machiavelli en ünlü yapıtlarından birisi olan “hükümdar” kitabında İtalya’nın kurtuluşu olarak gördüğü Lorenze de’ Medici’ye bir hükümdarın nasıl olması gerektiğini anlatmıştır (Machiavelli, 2022). Machiavelli bu kitap içerisinde bir devlet adamının nasıl olması gerektiği hususunda bilgiler vermektedir. Kitap içerisinde bahsedilen “hükümdar” modeli menfaatleri ve çıkarları doğrultusunda hareket etmelidir. Ona göre elinde güç varken bu gücü kullanan insanı herkes takdir eder. Gücün nasıl kullanıldığı güçlenildiği sürece teferruat olarak görülür. Örneğin bir kimse önemli bir konumdayken insanları ezici, aşağılayıcı davranışlarda bulunduğu, zor yollardan geçmek için veya gücünün getirdiği saygınlığı korumak için bunları yapmak zorunda olduğu konusunda toplumsal bir destek bile görür. Oysa kişi, elinde güç

bulundurduğu halde bunu kullanmazsa kaybeder ve bir başkasının güçlenmesini seyreder. Bu sebeple yalnızca “kendi” çıkarları için insanın deneyeceği her yol mübah sayılmıştır. Machiavelli'nin oluşturduğu felsefede özet olarak; bireyin hedeflerine erişebilmesi için her yolu denemesinde hiçbir sakınca yoktur. Etik kurallar ve yasaların sınırlandırmaları önemsizdir (Machiavelli, 2022).

Makyavelizm, kısaca bireyin kendi amaçlarını ve çıkarlarını yani kendi isteklerini bir başkasından daha ön planda tutmasıdır. Birey bu durumda hedeflerine ulaşmak için diğerlerini kullanma eğilimindedir. Makyavelist bireyler hedefleri, amaçları doğrultusunda hile, manipülasyon, yalancılık gibi davranışlara başvururlar. Bu davranışlar onlar için oldukça gündelik davranışlardır hatta normalleri bu doğrultudadır. Ancak tüm bu davranışlar sosyal hayat içerisinde olumsuz değerlendirilen davranışlar olduğu için bireyler bu davranışları sergilemeden önce yaşayabilecekleri olumsuz yaşantıları ve tüm riskleri hesaplayarak hareket ederler (Bogart, Geis, Levy ve Zimbardo, 1970). Bahsedilen durumda anlaşılıyor ki makyavelist eğilimli bireyler için manipülasyon ve yalan stratejik zamanlarda kendi çıkarları doğrultusunda kullanılan unsurlardır (Satici, Kayış, Yılmaz, Eraslan- Çapan, 2019).

Makyavelist bireyler empati duygusundan oldukça yoksundurlar. Kendilerinin eksik, hatalı veya yetersiz olduğu her türlü durumu saklama ve bu durumu bir başkasının suçu olarak gösterme eğilimindedirler (Vural, 2021). Bu bireyler toplumda soğuk ve hırslı olarak göze çarparlar. Daima başarı ve güç odaklıdırlar dolayısıyla kendi eksik yanlarını fark eder etmez çevrelerine dair risk analizleri yaparlar ve başarıları için hile, manipülasyon gibi davranışlara başvururlar (Uyanık Bakır, 2022). Makyavelist bireyler hayata ve çevrelerine karşı alaycıdır. Bu tutumları bir nevi yansıtma savunma mekanizması gibidir fakat farkındalığı yüksektir. Makyavelist yönelimli birey kendinde fark ettiği eksikliklerini karşıya yansıtarak çevresini duygusal olarak daha güçsüz hissettirmek ister. Çevresi daha güçsüz bir duygulanımda iken manipüle etmek ve çıkarlarına göre onları yönetmek daha az riskli gelmektedir (Tekiner, 2022).

Perspektif değiştirildiğinde ise makyavelist bireylerin genel anlamda manipülatif, hilebaz ve yalan söyleme konusunda yetenekli olmaları onların dünyada dışadönük fakat soğuk görünmelerine neden olur. Makyavelist bireyler kendi özellikleri konusunda farkındalığı yüksek bireyler oldukları için, dış dünyaya karşı da oldukça şüphecidirler. Bu onların niyet okuma gibi mantık dışı düşünceler içerisinde olduğunu göstermektedir. Şüpheli olmaları, empati kuramamaları ve duygusal yoksunlukları ise makyavelist

eğilimli bireylerde yetişkin bağlanma problemlerine işaret etmektedir. Duygusal bir bağ kurmakta oldukça zorlanırlar. Makyavelizm eğilimi yüksek olan bireylerin yaşamında ise duygusal bağ yok denecek kadar azdır (Güngör, 2023).

Makyavelist eğilimin doğru tespiti için bahsi geçen özelliklerin hangi aralıklarla ve ne kadar süreyle bireyde tezahür ettiği önemlidir. Aksi takdirde, zaman zaman her bireyde belirli durumlarda belirli oranlarda bu tip özellikler görülebilir (Özsoy ve Ardıç, 2017).

2.3. Şema Terapi

“Şema” yunanca kökenli bir kelimedir. Psikolojideki kullanımında ise şema, rastgele ve karmaşık gibi görünen uyaranların tecrübe ile birleşerek zaman içerisinde birey tarafından düzenlenmesi ve aynı kümeye, şemaya dahil etmesi sonucunda oluşur. Şema terapi modeli; bilişsel davranışçı terapi ekolünü, gestalt kuramını, nesne ilişkileri kuramını bir araya getiren çok boyutlu bir yaklaşımdır. Bu terapinin odağında evrensel olduğu öne sürülen birtakım duygusal gereksinimler yer almaktadır. Bu ihtiyaçların elbette yoğunluğu her insanda farklılık göstermektedir (Şenkal- Ertürk ve Kaynar, 2017).

Şemalar bireylerin yaşadıkları çevrenin kültürel özelliklerini, davranış kalıplarını, duygusal örüntülerini yönetmesine yardımcı olur. Pek çok faydası olmasının yanı sıra olumsuz yaşantılara bağlı olan şemalar ise tehlike arz edebilir. Örneğin erken dönemlerde zedeleyici çocukluk yaşantıları, ihmal, istismar gibi durumlara maruz kalan bireyler için bu şema hem kişinin kendisine hem de çevresinde ona temas eden bireylere zarar verici nitelikte olabilir. İşte bu şemalar şema terapi modelinde “erken dönem uyumsuz şemalar” olarak isimlendirilmiştir. Erken dönem uyumsuz şemalar, bireyin ilişki problemlerinin, bağlanma sorunlarının, kişilik bozukluklarının temelini oluşturur (Yağmur, 2014).

2.4. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar

Erken dönem uyumsuz şemalar altı madde ile tanımlanır:

1. Bu şemaları duygular, düşünceler, hatıralar ve bedensel duyular meydana getirir.
2. Hayatın genelini etkileyen örüntülerdir.

3. Bireyin kendi ve çevresindeki “diğerleri” ile olan ilişkilerinden etkilenir.
4. Bireyin hayatsal fonksiyonlarına etki eder ve bir dereceye kadar bozar.
5. Daima gelişir, yayılır, yaşam boyunca devam eder.
6. Erken dönemlerde yani bireyin çocukluk, ergenlik veya gençlik döneminde ortaya çıkar (Gör, Yiğit, Kömürcü ve Ertürk, 2017).

Şema terapi modeline göre, bireyin erken dönemlerinde edindiği uyumsuz şemalar tepkilerinin, düşüncelerinin bir parçası değildir. Aksine uyumsuz davranışlar, mantık dışı düşünceler bu şemalar sonucu oluşan başa çıkma yöntemleridir. Yani bireyin sahip olduğu öz kısıyıcı davranışlar, duygular, düşünceler erken dönem uyumsuz şemalardan kaynaklanmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar 5 farklı alan ve 5 farklı alanın içerisinde toplam 18 uyumsuz şemadan oluşmaktadır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2022). Bunlar:

2.4.1. Alan I: Ayrılma ve Reddedilme

Birinci alan sıklıkla çocuğun ilk yaşantılarında olumsuz aile yaşantıları sonucunda ortaya çıkar. Çocuk ihmal ve istismarı, uzak soğuk ve şiddet yönelimli ebeveynler bu alanda şemaların oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bu şemalar empati, güven, güvende olma duygusu, bakım, rutin gibi evrensel gereksinimlerden oluşur. Bu alan 5 şemadan oluşmaktadır (Özbaş, Sayın ve Coşar, 2012).

2.4.1.1. Terk Edilme/ İstikrarsızlık

Bu şema destek görmek istenilen ve yakınlık beklenen kimselerin ilgisizliği sebebiyle oluşur. Güven, bakım gibi temel ihtiyaçların karşılanmaması ve bunun karşılanmayacağına karşı duyulan kaygı, korku hali bireyin terk edilme algısına sahip olmasına neden olur. Çocuğa bakım verenlerin öfke kontrol problemleri olması, çocuğun şiddetli ve olumsuz koşullarda büyümesi, yakınlarının ölmesi veya uzaklaşması kısacası çocuğun güven ortamını bozacak her türlü rutinden uzaklaşması bu şemanın oluşmasına sebep olur (Aksoy ve Ünübol, 2021).

2.4.1.2. Güvensizlik/ Kötüye Kullanılma

Bu şema içerisinde yoğun bir şüphe barındırır. Bireyin çevresinden sürekli olarak kötülük, yalan, hile ya da aldatılma göreceği duygusuna ilişkin bir şemadır. Çevresindekilerin onu kullandığına veya kullanacağına dair bir inancı vardır. Birey

kendisinin “bahtsız” olduğunu ve değer verdiği kimselerin ona farkında olarak kötülük yapacağını, aldatacağını düşünür (Rada, 2018).

2.4.1.3. Duygusal Yoksunluk

Duygusal yoksunluk şema alanı, bireyin yakınlık beklediği kimselerden yakınlık göremeyeceği, kimsenin onunla duygusal bağ kurmayacağına ilişkin kaygılarını içerir. Herkesin duygusal bir desteğe ihtiyacı vardır. Bu ihtiyacın karşılanmayacağına ilişkin oluşan inanç sistemi ise bu şema alanının gelişmesine neden olur. Oluşan yoksunluk üç ayrı biçimde değerlendirilir.

- a) Bakım Yoksunluğu: Bireyin şefkat, ona dikkat edildiği ve önemsendiği duygusu, dost, arkadaş yokluğu yaşaması sonucu meydana gelir.
- b) Empati Yoksunluğu: Bireyin duygularını paylaşmadığı, kendini ifade edememiş ve anlaşılmamış hissetmesi sonucu ortaya çıkan yoksunluktur.
- c) Koruma Yoksunluğu: Bireyin bir kılavuzun yokluğunu hissettiğinde veya hayatında ona yön verecek bir gücün olmadığını hissettiğinde ortaya çıkan yoksunluktur (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2022).

2.4.1.4. Kusurluluk/ Utanç

Bu şemada ise birey kendisini eksik, yetersiz görür. Bu bireyler kendilerini saklamazlarsa gerçek benlikleriyle asla değer görmeyeceklerini düşünürler. Genellikle başkaları tarafından istenmedikleri ve aşağılandıkları konusunda inançları mevcuttur. Kişinin kendinde gördüğü kusurlara yönelik duyduğu utanç, görünmeyen bencillik gibi özelliklerden ya da açık bir şekilde görünen, memnun olunmayan fiziksel görünüş gibi kusurlardan kaynaklanabilir. Bu şemaya sahip bireyler sıklıkla eleştirilmeye, reddedilmeye kısacası öz saygılarının zedelenebileceği her türlü duruma karşı oldukça hassastırlar (Kapçı ve Hamamcı, 2010).

2.4.1.5. Sosyal İzolasyon/ Yabancılaşma:

Bu şemaya sahip bireylerde genellikle aileleri dışında sosyal hayata karşı kendini soyutlama görülür. Bireylerin karşılanmayan ihtiyaçları yine kabul, güven, şefkat gibi ihtiyaçlardır fakat bu ihtiyaçların karşılanmadığı ortam genellikle aile değil de sosyal hayattır. Bireyler ait olma duygusunu hissetmezler, hiçbir ortamda kabul edilmeyeceklerine ilişkin bir inançları vardır (Saygılı, 2014). Bireyin sosyal izolasyon yaşamasının ardındaki bir başka neden ise bahsedilen sosyal hayatta dışlanmanın

dışında aile içerisinde cesaretlendirilmeme durumundan da kaynaklanabilir. Birey sevimliyeceği duygusuna sık sık kapılır ve sonuç olarak da yabancılaşma başlar (Yiğit ve Erden, 2015).

2.4.2. Alan II: Zedelenmiş Özerklik

İkinci alan bireyin bağımsız davranabilme ve kendini yönetebilme becerileri ile ilgilidir. Bireyin özerk olamadığı, bağımsız kararlar almada yetersiz olduğunu düşündüğünü, bir birey olarak ayrışmadığı durumlarda gelişen bir alandır (Sağ, 2016). Çocuk aşırı korumacı bir ailede büyüdüyse, özerklik ile ilgili atılımları destek görmediyse zedelenmiş bir özgüvene sahip olacaktır. Bu alanda ise toplam 4 farklı şema bulunmaktadır (Özbaş, Sayın ve Coşar, 2012).

2.4.2.1. Bağımlılık/ Yetersizlik

Bağımlılık/ yetersizlik şemasında birey daima bir başkasının varlığına ihtiyaç duyar. Gündelik işlerini, halletmesi gereken sorumluluklarını tek başına yapamayacağına ilişkin bir inanç vardır. Bu şema alanının ilerlemesi durumunda ise birey bir başkası olmadan yaşayamayacağı duygusuna kapılır. Bu yetersizlik ve bağımlı olma hali belirli spesifik durumlarda meydana gelebilir. Örneğin birey yalnızca romantik kararları tek başına alamayacağını veya kariyeri ile ilgili planlamaların tek başına altından kalkamayacağını düşünebilir (Arslan, 2017).

2.4.2.2. Zarar Görme veya Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık

Bu uyumsuz şema içerisinde her an kişinin başına bir felaket gelebileceği inancı ile ilişkilidir. Birey başına gelenlerden felaketlerden kendisini koruyamayacağı düşüncesine sahip olur. Bu felaketler ise sağlığını kaybetmeyle ilgili veya duygu durumunun bozulacağı ile ilgili veya çevreden gelebilecek zararlar ile ilgili olabilir. Şema farklı alanlarda kendini gösterir (Rafaeli, Jeffrey ve Young, 2018).

2.4.2.3. İç İç Geçme/ Gelişmemiş Benlik

İç içe geçme/ gelişmemiş benlik şemasında bireyin sosyal gelişiminin olmadığı görülür fakat sosyal izolasyondan farklı olarak bu şemada birey bu durumu seçmektedir. Sosyal olarak geri kalması pahasına birey bir ya da birkaç kişi ile aşırı yoğun duygusal bağ kurma eğilimi gösterir (Geçit, 2018). Birey bu şema durumunda genellikle yakınlık kurduğu kişi olmadan yaşayamayacağı duygusuna kapılır. Birey bağlandığı kişi olmadan başka bir ortama girdiğinde ise benliğinin yetersiz olduğu duygusuna kapılır.

Birey bunun sonucunda, ortamdan soyutlanarak dissosiyasyon deneyimleri yaşayabilir. Bu şema ilerlediği durumlarda birey varoluşunu sorgulama evresine geçebilir (Sevim, 2018).

2.4.2.4. Başarısızlık

Başarısızlık şeması temelinde yetersizlik inancına bağlıdır. Birey ne olursa olsun başarısız olacağını, ne kadar emek verse de beyhude olduğunu düşünür. Bu şemaya sahip bireyler genelde yetersiz, akranlarından daha eksik, bilgisiz hisseder (Karaca ve Gürsoy, 2019).

2.4.3. Alan III: Zedelenmiş Sınırlar

Üçüncü alanda birey kendi sınırlarını ve başkalarının sınırlarını belirlemede başarısız olarak nitelendirilebilir. Birey çevresindekilerin haklarına saygı göstermez. Grup çalışmaları yapmaya ve iş birliğine yatkın değildir. Kendine hedefler koymada koyduğu hedeflere ulaşmakta da güçlük çektiği görülür (Eken, 2018). Bu şema alanındaki şemalar çoğunlukla ailenin çocuğa çok fazla hoşgörülü olduğu, sorumluluk vermediği, hayatı konusunda yönlendirmediği veya üstünlük duygusunun olduğu durumlarda oluşur. Çocuk genellikle yüzleştirilmez, disiplin ve sınırlar hayatında yoktur. Bu alanda iki tane şema bulunmaktadır (Günaydın, 2016).

2.4.3.1. Haklılık/ Büyükenmecilik

Bu şemadaki birey kendini diğerlerinden daha üstün ve daha haklı görme eğilimindedir. Bu şemaya sahip bireyler kendilerini daha üstün gördükleri için başkalarının başına gelenleri veya onların haklarını elinden aldığını fark etmez veya önemsemez. Bu şemanın ilerlediği durumlarda ise birey kendi üstünlüğü konusuna çok fazla yoğunlaşır. Üstünlük çabasının asıl sebebi ise kabul edilmek değil güç istencidir. Birey kendi haklılığı ve güç elde etme arzusu için bir başkasının haklarını ihlal etmekten çekinmez. Aynı zamanda manipülasyon ve hile gibi durumlara da başvurabilir. Birey daima bir rekabet içindedir (Köse- Karaca, 2015).

2.4.3.2. Yetersiz Öz Denetim/ Öz Disiplin

Bu şema alanında bireylerde amaçlarına ulaşamama veya tepkilerini sakinleştirememeye, dürtüsel bir takım güdülerini dizginleyememe gibi durumlar mevcuttur. Aynı zamanda bu şemaya sahip bireylerde bahsedilen durumları zaten yapmak istememe, uygun davranışları reddetme gözlemlenir. Yetersiz öz disiplin şemasına sahip bireyler, kişisel

tatminlerini sağlamak için sorumluluklarından veya yaptıklarının sonuçları ile yüzleşmekten, her türlü çatışma ve acıdan kaçınırlar (Makas ve Çelik, 2018).

2.4.4. Alan VI: Diğeri Yönelimlilik

Dördüncü alan olan diğeri yönelimlilik ise kişinin kendi istek ve ihtiyaçlarını ikinci plana alma pahasına bir başkasını memnun etme onun istek ve arzularını yerine getirmeye odaklanması ile ilişkili şemalardır. Bu fedakâr tutumlar bireyin ait olma ihtiyacının karşılanmasına yöneliktir (Ertürk ve Arıkan, 2022). Diğeri yönelimli bireylerin bu gibi oldukça özgeci tutumları sergilemesinin bir başka nedeni olarak ise misillemeden korkması, kaçınması gösterilebilir. Çoğunlukla koşullu kabul veya koşullu sevgi gösteren ailelerde büyüyen çocuklarda meydana gelir. Böylece birey kendi benliğini baskılayarak koşulları yerine getirir ve ödülü olan sevgiye, saygıya, onaya ulaşır. Sonuç olarak birey, başkasının isteklerini kendinden daha önemli görmeyi öğrenir. Bu şema alanında toplam üç adet şema bulunmaktadır (Young, 1999).

2.4.4.1. Boyun Eğicilik

Boyun eğicilik şeması bireyin hayatının kontrolünü başkalarına bırakması ile ilgili bir şemadır. Bu şema örüntüsünün duygulanımına bakıldığında; bireyin çevresinden reddedilmekten kaçınma, öfkeden kaçınma ya da misillemeden kaçındığı için boyun eğici şemalara sahip olduğu gözlenir (Hacıoğlu, 2018). Boyun eğicilik şemasının iki farklı şekilde ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunlardan ilki, kişinin tercihlerini, isteklerini kararlarını bastırması ile gözlemlenen ihtiyaçların bastırılması durumudur. İkincisi ise, bireyin duygusal ihtiyaçlarını bastırması, kendini ifade edememesi ve öfke duygusunun bastırılması ile kendini gösteren duyguların bastırılmasıdır. Birey bastırılmış hissettiği için bu psikosomatik belirtilere, öfke krizlerine veya madde kullanımına sebebiyet verebilir (Köse Karaca ve Ateş, 2019).

2.4.4.2. Fedakârlık

Fedakârlık şemasında birey, kendi mutluluğunu ve arzularını hiçe sayarak bir başkasının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelir. Birey başkalarına acı verecek davranışlardan olabildiğince kaçınır. Bencil hissetmekten kaçınır ve bu durumda oldukça suçlu hisseder (Küçük, 2018). Fedakârlık şemasına sahip bireylerin çevresine bakıldığında yardıma muhtaç kişiler daha sık görülür. Yardıma muhtaç bireylerle daima bağlarını korumaya çalışırlar. Bu bireyler başkalarının acılarına ve olumsuz yaşantılarına karşı haddinden

fazla duyarlı olmakla bilinirler. Bu kişiler bu davranışları karşı taraftan da görmek ve kendi duygusal ihtiyaçlarının da aynı derecede karşılandığını görmek isterler. Bu da çoğunlukla ebeveynlere olmak üzere, yakın çevreye duyulan bir kırgınlık oluşturur (Salimoğlu, 2015).

2.4.4.3. Onay Arayıcılık/ Kabul Arayıcılık

Onay arayıcılık/ kabul arayıcılık şeması içerisinde birey doğru ve tutarlı bir benlik inşa etmek yerine diğerlerinin onay vermesi, kabul görmek ve ilgi almak odaklı bir benlik geliştirir (Yılmazörnek, 2019). Bireyin saygınlık algısı kendi sınırlarına göre değil bir başkasının kabulüne ve diğerlerine göre şekillenir. Bu bireylerin sahip olduğu dışsal motivasyonun temelinde güç ve kontrol arzusu değil ilgi ve onay alma ihtiyacı bulunmaktadır. Bu şema kişinin kendi kararları alamamasına ve reddedilmeye karşı aşırı duyulan yoğun bir kaygıya sebep olmaktadır (Ceylan, 2011).

2.4.5. Alan V: Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık

Bu alan bireyin benliğinin yok sayıldığı ve oyun ihtiyacının karşılanmadığı durumlardaki şemaları içerir. Bu ihtiyaçların karşılanmaması ise bireyin duygularını, isteklerini, dürtülerini saklaması, bastırması gerektiğine yoğun bir inanç oluşturur. Birey ne olursa olsun ahlaklı davranması gerektiğine dair katı kurallara bağlanır. Bu şema türleri genelde cezalandırıcı veya çocuktan hep verebileceğinden fazlasını isteyen talepkar bir aile ortamında ortaya çıkar. Çocukta zamanla kurallara uymak, duygularını bastırmak, sorumluluklar keyif aldığı etkinliklerden daha zorunlu hale gelir. Bu bireylerin fazla mükemmeliyetçi oldukları ve hata yapmaktan yoğun bir şekilde kaçındıkları görülür. Bu alan içerisinde 4 adet şema vardır (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2022).

2.4.5.1. Karamsarlık/ Kötümserlik

Bu şema içerisindeki bireyler hayatındaki olumlu yaşantıları görmeyi reddeder ya da görmezden gelirler. Karamsarlık şemasına sahip bireylerde yaşamın olumsuz yönlerine yoğun bir odaklanma görülür (Gökçe, Önal- Sönmez, Yusufoglu, Yulaf ve Adak, 2017). Yaşamlarında bir şeylerin daima ters gideceğine, acı çekeceklerine, aldatılacaklarına yönelik inançları vardır. Hayatlarında bir şeyler iyi gidiyorken bunun tadını çıkarmak yerine bunların bir gün yok olacağına ve mutluluklarının sürmeyeceğine inanırlar. Genelde duygusal çökkünlük veya olumsuz koşullara sıkışıp kalırlar. Yaşanabilecek

olumsuzluklar ise abartılarak gerçek dışı ve ölçüsüz bir hal alır. Bu durumun sonucunda ise karamsarlık şeması olan bireylerde yoğun bir kaygı, karamsarlık görülür (Türkköylü- Taştan, 2021).

2.4.5.2. Duyguların Bastırılması

Bu şemada bireyin eleştirilmekten ve kınanmaktan dolayı tahayyül ettiği utançtan kaçınmak için duygularını bastırdığı görülür. Birey iletişimden, kendini ifade etmekten, istediği gibi hareket etmekten kaçınır (Sağlam, 2016). Bu şemada en çok bastırılan alanlar ise: öfke ve düşmanlığın bastırılması; neşe, cinsel arzular, oyun gibi olumlu dürtülerin bastırılması; kırıldığı durumların ifade edilmesinin bastırılması ve duygusal ihtiyaçların bastırılmasıdır (Sarıtaş- Atalar ve Gençöz, 2015).

2.4.5.3. Yüksek Standartlar/ Aşırı Eleştiricilik

Yüksek standartlar şemasına sahip bireylerde eleştirilmekten kaçınma görülür. Birey kendine koyduğu yüksek standartlara erişebilmek için çok çalışması gerektiğine dair bir inanca sahiptir. Bu şemaya sahip bireyler kendilerini yoğun bir baskı altında hissederler (Yurtsever ve Sütcü, 2017). Bu bireyler hem kendilerini hem de çevresindekileri oldukça fazla eleştirirler. Bu şema bireyin hayattan zevk almasını, gevşemesini engeller. Aynı zamanda kendine yönelik öz saygı algısının bozulmasına sebep olur. Bireyin yaptığı her iş normalle karşılaştırıldığı zaman daha iyi olmak zorundadır. Katı kuralları vardır. Yüksek standartlar şemasına sahip bir bireyin zihni daima daha fazlasını başarmakla meşguldür (Çakıcı, 2011).

2.4.5.4. Cezalandırıcılık

Cezalandırıcılık şeması bireyin hatalara karşı yoğun bir şekilde tahammülsüzlüğü ile ilişkilidir. Hata yapan herkesin bu kişi kendisi olsa dahi çok yoğun bir şekilde cezalandırılması gerektiği inancı vardır. Kendi standartlarını karşılamayan her durum ve kişiye oldukça öfkelidir. Bu bireyler insanların hataları olabileceğini kabul etmekte zorlandıkları için, affedici değillerdir (Soygüt ve Çakır, 2009).

Tablo 1. Erken Dönem Uyumsuz Şema Alanları ve Şema Boyutları

ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMA ALANLARI	ERKEN DÖNEM UYUMSUZ ŞEMA BOYUTLARI
Alan I: Ayrılma ve Reddedilme	1. Terk Edilme/ İstikrarsızlık

	<p>2. Güvensizlik/ Kötüye Kullanma</p> <p>3. Duygusal Yoksunluk</p> <p>4. Kusurluluk/ Utanç</p> <p>5. Sosyal İzolasyon/ Yabancılaşma</p>
Alan II: Zedelenmiş Özerklik ve Kendini Ortaya Koyma	<p>6. Bağımlılık/ Yetersizlik</p> <p>7. Zarar Görme veya Hastalanmaya Karşı Dayanıksızlık</p> <p>8. İç İçe Geçme/ Gelişmemiş Benlik</p> <p>9. Başarısızlık</p>
Alan III: Zedelenmiş Sınırlar	<p>10. Haklılık/ Büyüklenmecilik</p> <p>11. Yetersiz Öz Denetim/ Yetersiz Öz Disiplin</p>
Alan VI: Diğer Yönelimlilik	<p>12. Boyun Eğicilik</p> <p>13. Fedakarlık</p> <p>14. Onay Arayıcılık</p>
Alan V: Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık	<p>15. Karamsarlık/ Kötümserlik</p> <p>16. Duyguların Bastırılması</p> <p>17. Yüksek Standartlar/ Aşırı Eleştiricilik</p> <p>18. Cezalandırıcılık</p>

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

İki veya ikiden daha fazla değişken arasındaki ilişki olup olmadığını tespit etmek amacıyla korelasyon analizi kullanılır (Orhan ve Kaşıkçı, 2002). Korelasyon analizi ilişkinin derecesini verir ancak neden sonuç ilişkisi hakkında bilgi vermez. Değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisi hakkında yalnızca ipucu verir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020). Korelasyon (ilgileşim), -1 ve +1 arasında değişen ilişkinin yönü ve derecesine göre değer alır. Korelasyon ifade edilirken “r” harfi ile gösterilir. Korelasyon eğer pozitif değerde ise ilişki yapılan kavramlar arasındaki değişimin yönü aynıdır. Yani değişkenlerden birisi artıyorken diğer değişkenin de değeri artar. Korelasyonun negatif değerde olduğu durumlarda ise ilişkinin negatif olduğu söylenir. Yani değişkenlerden birinin değeri artıyorken diğer değişkenin değerinin azaldığı tespit edilir. Korelasyon değeri +1 veya -1 olduğunda bu duruma mükemmel ilişki denir. Korelasyon 0 olduğunda ise ilişki yoktur denir. Korelasyon analizinden elde edilen değerler +1 veya -1’e yaklaştıkça ilişki düzeyi artar (Can, 2019).

Karanlık üçlü kişilik özellikleri ile erken dönem şemalarının ilişkisinin inceleneceği bu çalışma korelasyonel model çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden yordayıcı korelasyonel modeldir. İki değişken arasındaki ilişkiye bakılıp erken dönem uyumsuz şemaların karanlık üçlü kişilik özelliklerini ne derece yordadığına bakılmıştır. Yordayıcı değişkenin sadece erken dönem uyumsuz şemalar olmasından kaynaklı olarak tek faktörlü yordayıcı korelasyonel desendir. Korelasyon ile ilişkisi tespiti yapıldıktan sonra araştırmanın asıl problemi olan nedenselliğin daha iyi açıklanması ve yordayıcılığın ölçülmesi için de regresyon analizinden faydalanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

2023 yılında yapılan araştırmanın katılımcıları Nevşehir şehrinde yaşayan 18-55 yaş aralığındaki bireyleri kapsamaktadır. Örneklem 635 bireyden oluşmaktadır. Çalışmada 451 kadın, 184 erkek birey bulunmaktadır.

Demografik değişkenlerin betimleyici istatistikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2. Demografik Değişkenler İçin Betimleyici İstatistikler

Demografik		n	%
Yaş	18-30	539	84.9
	31-55	96	15.1
Cinsiyet	Kadın	451	71
	Erkek	184	29
Öğrenim Düzeyi	İlkokul	3	.5
	Ortaokul	6	.9
	Lise	26	4.1
	Ön Lisans	32	5
	Lisans	532	83.8
	Lisansüstü	36	5.7

Tablo 2. demografik değişkenlerin betimsel istatistikleri incelendiğinde araştırmaya katılan bireylerin %84.9'unun 18-30 yaş aralığındaki bireylerden, %15.1'inin ise 31-55 yaş aralığındaki bireylerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmanın cinsiyete göre dağılımına bakıldığında ise katılımcıların %71'inin kadın, %29'unun ise erkek olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi değişkeninin betimsel istatistikleri incelendiğinde ise katılımcıların %0.5'i ilkokul düzeyinde, %0.9'u ortaokul düzeyinde, %4.1'i lise

düzeyinde, %5'i ön lisans düzeyinde, %83,8'i lisans düzeyinde, %5,7'si ise lisansüstü seviyesinde eğitim gördüğünü belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve karanlık kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla “Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği” erken dönem uyumsuz şemaları ölçmek amacıyla “Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3” uygulanmıştır. Bu ölçeklere ilişkin izinler alınmış olup, eklerde belirtilmiştir.

3.3.1.Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği

Kısaltılmış Karanlık Üçlü Ölçeği (Short Dark Triad), karanlık üçlü kişilik özelliklerinin ölçümü için Jones ve Paulhus (2014) tarafından geliştirilmiş ölçektir. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması ise Özsoy, Rauthmann, Jonason ve Ardıç (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek narsisizm, Makyavelizm ve psikopati özelliklerini dokuz adet madde ile ölçmektedir. 27 maddeden oluşan bu ölçek, Türkçeye 5'li Likert şeklinde uyarlanmıştır. Araştırmacılar ölçeğin Türkçe versiyonun geçerli ve güvenilir olduğunu belirtmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlıkları narsisizm için cronbach $\alpha = .79$, psikopati için cronbach $\alpha = .79$, makyavelizm için ise cronbach $\alpha = .70$ olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma içerisinde ölçeğin güvenirlik hesaplamalarında ise narsisizm psikopati ve makyavelizm için iç tutarlık katsayıları cronbach α değerleri sırasıyla: .66, .65 ve .71 olarak hesaplanmıştır.

3.3.2.Young Şemaları Ölçeği

Young Şemaları Ölçeği bireyin gelişiminin erken döneminde geliştirmiş olduğu şemaları barındırır. Young şemaları ölçeği Young ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiştir. Alt ölçekleri ise; kendini feda, duyguları bastırma, terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/ suistimal edilme, bağımlılık/ yetersizlik, hak görme/ büyüklük, kusurluluk/ utanma, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş benlik, başarısızlık, sosyal izolasyon/yabancılaşma, yetersiz özdenetim, boyun eğicilik, onay arayıcılık, karamsarlık, duygusal yoksunluk, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılık olarak 18 şemadan oluşur. Ölçek 6'lı likert şeklinde 90 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını ise Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından geliştirilmiştir.

Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmalarında ölçeğin şemaları 14 alt boyutlu hale gelmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirliğinden sonra şemalar: Duygusal yoksunluk, karamsarlık, başarısızlık, onay arayıcılık, duyguları bastırma, tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, iç içe geçme/ bağımlılık, terk edilme, kendini feda, cezalandırılma, kusurluluk, sosyal izolasyon/ güvensizlik olmuştur. Ölçek 14 alt boyuttan oluşan 6'lı likert tipinde bir ölçektir. Eğer bir şema alanından yüksek puan alınır, bireyin o şema alanında ve o alandaki şemalara sahip olduğu kabul edilmektedir. Ölçeğin iç tutarlık katsayılarının $\alpha = .63 - .80$ arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin alt boyutları arasında test- tekrar test güvenirlikleri incelendiğinde ise $r = .66$ ve $.82$ arasında değer aldığı görülmüştür (Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır, 2009).

Bu çalışma içerisinde ise iç tutarlık katsayıları duygusal yoksunluk $\alpha = .80$, karamsarlık $\alpha = .81$, başarısızlık $\alpha = .81$, onay arayıcılık $\alpha = .74$, duyguları bastırma $\alpha = .73$, tehditler karşısında dayanıksızlık $\alpha = .66$, yüksek standartlar $\alpha = .70$, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim $\alpha = .68$, iç içe geçme/ bağımlılık $\alpha = .83$, terk edilme $\alpha = .76$, kendini feda $\alpha = .70$, cezalandırılma $\alpha = .71$, kusurluluk $\alpha = .78$ ve sosyal izolasyon/ güvensizlik $\alpha = .78$ olarak hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin normal dağılıp dağılmadığını öğrenmek için basıklık çarpıklık değerleri ve histogram grafikleri referans alınmıştır. Tabachnick ve Fidell (2007)'ye göre çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1.5 ve $+1.5$ arasında seyretmesi gerekmektedir. Araştırma içerisinde kullanılan ölçeklerin normallikleri ise aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 3. Young Şema Ölçeği Alt Boyutlarının Normallik Sonuçları

Young Şema Ölçeği Alt Boyutları	Çarpıklık(Skewness)	Basıklık(Kurtosis)
Duygusal Yoksunluk	1.250	1.123
Başarısızlık	1.180	1.254
Karamsarlık	.498	-.493

Sosyal İzolasyon	.583	-.211
Onay Arayıcılık	.068	-.505
Duyguları Bastırma	.641	-.195
İç İçe Geçme/ Bağımlılık	1.218	1.287
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	.061	-.413
Kendini Feda	.374	-.507
Terk Edilme	1.183	1.229
Cezalandırılma	.116	-.479
Kusurluluk	1.326	1.195
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	.652	.052
Yüksek Standartlar	.282	-.771

Young şema ölçeğinin normallik analizleri incelendiğinde bütün şemaların -1.5 ve +1.5 arasında olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda normal dağılımı belirleyen diğer faktörlerden histogram grafiği incelenmiştir. Histogram grafiği normal dağılım eğrisi üzerinde seyretmektedir. Bu iki madde dağılımın normal olduğunu göstermektedir. Normal dağılımın desteklenmesi için ise betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Betimsel istatistik değerleri incelendiğinde ise değerlerin ortalamaları ve ayıklanmış ortalamaları birbirine çok yakındır. Bunun anlamı uç değerlerin fazla olmadığı ve dağılımın normal olduğudur. Betimsel istatistik değerlerinden olan ortalama ile meydanların değerleri de incelenmiş olup, birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir. Ortalama değerlerin ortanca değer ile yakın olması dağılımın normallikten sapmadığının göstergesidir.

Tablo 4.Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Normallik Sonuçları

Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık(Kurtosis)
Narsisizm	.209	-.146

Psikopati	.691	.052
Makyavelizm	.064	-.476

Karanlık Üçlü ölçeği incelendiğinde basıklık-çarpıklık değerlerinin -1,5 ve +1,5 değerleri arasında olduğu saptanmıştır. Dağılımın normalliğinin incelenmesindeki diğer etken olan histogram grafiği de incelendiğinde değerlerin normal dağılım eğrisinde olduğu görülmektedir. Betimsel istatistiklerde ise yine ortalama ve ayıklanmış ortalama değerleri; medya ile ortalama değeri birbirine yakındır. Bu sonuçlar ise uç değerlerin araştırma içerisinde normalliği bozmadığını dağılımın normal olduğunu göstermektedir.

Yukarıdaki verilen üç ölçeğin normallik sonuçlarına göre verilerin basıklık çarpıklığın -1,5 ve +1,5 arasında yer alması, histogram grafiklerinde normal dağılım eğrisi göstermesi dikkate alınarak normal dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple analizlerin parametrik testlerle yapılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada demografik değişkenler ile karanlık üçlü kişilik arasında fark olup olmadığı araştırılırken yaş ve cinsiyet değişkeni için bağımsız örneklem t-testi, öğrenim düzeyi değişkeni için One Way ANOVA testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyon düzeyinin anlamlı çıkması durumunda doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS-20 Paket programı ile analize tabi tutulmuştur.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde önceki bölümlerde verilmiş olan alt problemlere ilişkin analizler yer almaktadır. Araştırma hipotezleri test edilmiştir. Yapılan analizlerle ilgili bulgular ve bu bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Demografik değişkenler ile bağımlı değişken olan karanlık üçlü kişilik arasında fark olup olmadığına bakılmıştır. Demografik değişkenlerin araştırılmasından sonra ise erken dönem uyumsuz şemaların karanlık kişiliği yordayıp yordamadığına bakılmıştır.

Bireylerde görülen karanlık üçlü kişilik özelliklerinin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için yaş ve cinsiyet kategorik değişkenleri için bağımsız örneklem t testi ve öğrenim düzeyi kategorik değişkeni için ise one way anova sonuç tabloları aşağıdaki gibidir.

Tablo 5. Yaş ve Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Yaş	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Narsisizm	18-30	539	3.02	.73	633	.007	.99
	31-55	96	3.02	.65			
Psikopati	18-30	539	2.24	.72	633	-.1.360	.17
	31-55	96	2.35	.68			
Makyavelizm	18-30	539	3.20	.80	633	2.286	.02
	31-55	96	3.00	.74			

Karanlık Üçlü testinden alınan puanların yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Sonuca göre narsisizm puanı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(633)} = .007$; $p > .05$). Psikopati puanı ile yaş arasında da anlamlı bir farklılık yoktur ($t_{(633)} = -1.360$; $p > .05$).

Karanlık üçlü ölçeğinden alınan makyavelizm puanı ile yaş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t_{(633)} = 2.286$; $p < .05$). Bu fark makyavelizm alt boyutunda 18-30 yaş aralığındaki katılımcıların puan ortalamasının ($\bar{X} = 3.20$), 31-55 yaş aralığındaki katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{X} = 3.00$) yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Tablo 6. Cinsiyete ve Karanlık Üçlü Ölçeği Alt Boyutları Arasında Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	sd	t	p
Narsisizm	Kadın	451	2.98	.72	633	-2.42	.01
	Erkek	184	3.13	.13			
Psikopati	Kadın	451	2.15	.71	633	-6.19	.00
	Erkek	184	2.53	.70			
Makyavelizm	Kadın	451	3.08	.79	633	-4.94	.00
	Erkek	184	3.41	.78			

Cinsiyete göre karanlık üçlü kişilik özellikleri alt boyutları olan narsisizm, psikopati ve makyavelizmde farklılaşma olup olmadığının tespiti için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Narsisizm puanı ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark vardır. ($t_{(633)} = -2.42$; $p < .05$). Bu fark narsisizm ölçeğinde erkeklerin ortalamasınının ($\bar{X} = 3.13$) kadınların ortalamasından ($\bar{X} = 2.98$) yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Ölçeğin bir diğer alt boyutu olan psikopati ile yaş arasındaki bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ise cinsiyet ve psikopati arasında da anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($t_{(633)} = -6.19$; $p < .05$). Tespit edilen bu fark erkeklerin psikopati puan ortalamalarının ($\bar{X} = 2.53$) kadınların psikopati puan ortalamalarından ($\bar{X} = 2.15$) yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Son olarak ölçeğin üçüncü alt boyutu olan makyavelizm puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Analiz sonucunda ise makyavelizm puanları ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($t_{633} = -4.94$; $p < .05$). Kadınlar ve erkekler arasındaki bu farklılık erkeklerin makyavelizm puan ortalamalarının ($\bar{X} = 3.41$) kadınların makyavelizm puan ortalamalarından ($\bar{X} = 3.08$) yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 7. Öğrenim Düzeyi ve Karanlık Üçlü Arasında One Way Anova Testi Sonuçları

		Kareler	sd	Kareler	F	P
		Toplamı		Ortalaması		
Narsisizm	Gruplar arası	3,150	5	.63	1.200	.31
	Gruplar içi	330,222	629	.53		
	Toplam	333.372	634			
Psikopati	Gruplar arası	3.334	5	.67	1.277	.27
	Gruplar içi	328.493	629	.52		
	Toplam	331.827	634			
Makyavelizm	Gruplar arası	3.960	5	.79	1.245	.29
	Gruplar içi	400.147	629	.64		
	Toplam	404.107	634			

Not: Kategoriler: “İlkokul=1”, “Ortaokul=2”, “Lise=3”, “Ön Lisans=4”, “Lisans=5”, “Lisansüstü=6”

Araştırmada 6 farklı öğrenim düzeyi ile karanlık üçlü kişilik özellikleri olan narsisizm, psikopati ve makyavelizm arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için one way anova testinden yararlanılmıştır. Tabloya göre narsisizm puanları ile öğrenim düzeyi arasında ($F_{(5-629)}= 1200$; $p> .05$) anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmada katılımcıların almış olduğu psikopati puanı ile öğrenim düzeyleri arasında da ($F_{(5-629)}= 1277$; $p> .05$) anlamlı bir fark yoktur. Karanlık üçlü ölçeğinden alınan makyavelizm alt boyutunun puanlarına göre katılımcıların öğrenim düzeyleri arasında ($F_{(5-629)}= 1,245$; $p> .05$) anlamlı bir farklılık yoktur.

Araştırmanın bağımsız değişkeni olan erken dönem uyumsuz şemalar ile karanlık üçlü ölçeğinden elde edilen narsisizm, psikopati, makyavelizm ilgili ilişki analizinin yapılması için pearson momentle çarpımı korelasyonu uygulanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar 14 alt boyutu ile karanlık üçlü kişilik ölçeğinin alt boyutları arasındaki korelasyon incelenmiştir. Ölçeğin 14 alt boyutu ise; iç içe geçme/ bağımlılık, terk edilme, başarısızlık, karamsarlık, tehditler karşısında dayanıksızlık, duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/ güvensizlik, kusurluluk, yüksek standartlar, onay arayıcılık, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, kendini feda ve cezalandırmadır.

Bu araştırma içerisindeki değişkenlerin ilişkilerini incelemek amacıyla Pearson moment çarpım korelasyonu kullanılmıştır. Bu korelasyon çeşiti basit doğrusal korelasyon olarak da bilinir (Can, 2019).

Erken dönem uyumsuz şemalar 14 alt boyutun karanlık üçlü alt boyutları ile korelasyonel incelenmesi yapılmıştır. Korelasyon analizi için pearson momentler çarpımı korelasyonu yani basit doğrusal korelasyon kullanılmıştır.

Tablo 8.Narsisizm ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu

YŞÖ Alt Boyutları		Narsisizm
Duygusal Yoksunluk	Pearson Correlation	-.037
	Sig. (2- tailed)	.348
	n	635
Başarısızlık	Pearson Correlation	-.221**

	Sig. (2- tailed)	.00
	n	635
Kararsızlık	Pearson Correlation	-0.115**
	Sig. (2- tailed)	.004
	n	635
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	Pearson Correlation	-.126**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Duyguları Bastırma	Pearson Correlation	-.126**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Onay Arayıcılık	Pearson Correlation	.195**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
İç İçe Geçme/ Bağımlılık	Pearson Correlation	-.126**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	Pearson Correlation	.251**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Kendini Feda	Pearson Correlation	-.012

	Sig. (2- tailed)	.771
	n	635
Terk Edilme	Pearson Correlation	-.086*
	Sig. (2- tailed)	.030
	n	635
Cezalandırılma	Pearson Correlation	.001
	Sig. (2- tailed)	.978
	n	635
Kusurluluk	Pearson Correlation	-.145**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Tehditler Karşısında	Pearson Correlation	.005
Dayanıksızlık	Sig. (2- tailed)	.894
	n	635
Yüksek Standartlar	Pearson Correlation	.344**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635

**p< 0.01 ; *p< 0.05

Narsisizm alt boyutu ile erken dönem uyumsuz şemaların arasında ilişkileri tespit etmek için pearson momentler çarpımı korelasyonu kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda narsisizm ile duygusal yoksunluk, cezalandırma, kendini feda ve tehditler karşısında dayanıksızlık şemaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Narsisizm ile başarısızlık arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -.221$;

p<0.01). Narsisizm ile kopukluk şeması arasında ise yine negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.115$; $p < 0.01$). Sosyal izolasyon/ Güvensizlik şeması ile narsisizm arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.126$; $p < 0.01$). Duyguları bastırma ve narsisizm arasında da negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.126$; $p < 0.01$). Onay arayıcılık şeması ile narsisizm arasında ise pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r = .195$; $p < 0.01$). Narsisizm ile iç içe geçme/ bağımlılık şeması arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.126$; $p < 0.01$). Ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim şeması ile narsisizm ilişkisi de pozitif yönlü ve anlamlı bulunmuştur ($r = .251$; $p < 0.01$). Narsisizm ile terk edilme şeması arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = .086$; $p < 0.05$). Narsisizm ile kusurluluk şeması arasında ise negatif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -.145$; $p < 0.01$). Yüksek standartlar şeması ile narsisizm arasında ise pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .344$; $p < 0.01$).

Tablo 9. Psikopati ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu

YŞÖ Alt Boyutları		Psikopati
Duygusal Yoksunluk	Pearson Correlation	.206**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Başarısızlık	Pearson Correlation	.062
	Sig. (2- tailed)	.119
	n	635
Karamsarlık	Pearson Correlation	.082
	Sig. (2- tailed)	.119
	n	635
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	Pearson Correlation	.234**
	Sig. (2- tailed)	.000

	n	635
Duyguları Bastırma	Pearson Correlation	.203**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Onay Arayıcılık	Pearson Correlation	.148**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
İç İçe Geçme/ Bağımlılık	Pearson Correlation	.132**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	Pearson Correlation	.274**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Kendini Feda	Pearson Correlation	.089*
	Sig. (2- tailed)	.025
	n	635
Terk Edilme	Pearson Correlation	.148**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Cezalandırılma	Pearson Correlation	.098*
	Sig. (2- tailed)	.013

	n	635
Kusurluluk	Pearson Correlation	.246**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Tehditler Karşısında Dayanaksızlık	Pearson Correlation	.218**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Yüksek Standartlar	Pearson Correlation	.273**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635

**p< 0.01 ; *p <0.05

Psikopati ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkinin tespiti için basit doğrusal korelasyon uygulanmıştır. Psikopati ile başarısızlık ve karamsarlık şemaları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Psikopati ile duygusal yoksunluk şeması arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .206$; $p < 0.01$). Psikopati ile güvensizlik/ sosyal izolasyon şeması arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r = .234$; $p < 0.01$). Psikopati ile duyguları bastırma şeması arasında da pozitif yönde ve anlamlı ilişki vardır ($r = .203$; $p < 0.01$). Onay arayıcılık ve psikopati arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = .148$; $p < 0.01$). İç içe geçme/ bağımlılık şeması ile psikopati arasında ilişki ise analiz sonucunda pozitif yönde ve anlamlı çıkmıştır ($r = .132$; $p < 0.01$). Ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim şeması ile psikopati arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır ($r = .274$; $p < 0.01$). Kendini feda şeması ile psikopati arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .089$; $p < 0.05$). Terk edilme şeması ile psikopati arasındaki ilişki de pozitif yönlü ve anlamlıdır ($r = .148$; $p < 0.01$). Cezalandırma şeması ile psikopati arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r = .098$; $p < 0.05$). Psikopati ile kusurluluk şeması arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = .246$; $p < 0.01$). Psikopati ile tehditler karşısında

dayanıksızlık şeması arasındaki ilişki de pozitif yönde ve anlamlı bulunmuştur ($r = .218$; $p < 0.01$). Yüksek standartlar şeması ile psikopati arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı olarak bulunmuştur ($r = .273$; $p < 0.01$).

Tablo 10. Makyavelizm ve Erken Dönem Uyumsuz Şemalar Korelasyon Tablosu

YŞÖ Alt Boyutları		Makyavelizm
Duygusal Yoksunluk	Pearson Correlation	.140**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Başarısızlık	Pearson Correlation	.131**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Karamsarlık	Pearson Correlation	.169**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	Pearson Correlation	.255**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Duyguları Bastırma	Pearson Correlation	.189**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Onay Arayıcılık	Pearson Correlation	.326**
	Sig. (2- tailed)	.000

	n	635
İç İçe Geçme/ Bağımlılık	Pearson Correlation	.186**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	Pearson Correlation	.292**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Kendini Feda	Pearson Correlation	.134**
	Sig. (2- tailed)	.001
	n	635
Terk Edilme	Pearson Correlation	.185**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Cezalandırılma	Pearson Correlation	.280**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Kusurluluk	Pearson Correlation	.197**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	Pearson Correlation	.293**
	Sig. (2- tailed)	.000

	n	635
Yüksek Standartlar	Pearson Correlation	.304**
	Sig. (2- tailed)	.000
	n	635

**p<0.01 ; *p<0.05

Makyavelizm ile erken dönem uyumsuz şemaların arasındaki ilişkinin analizi için yine pearson momentler çarpımı korelasyonu yani basit doğrusal korelasyon kullanılmıştır. Makyavelizm ile duyguları bastırma şeması arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= .140; p< 0.01). Makyavelizm ile başarısızlık arasında da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r= .131; p< 0.01). Makyavelizm ile karamsarlık şeması arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır (r= .169; p<0.01). Güvensizlik/ sosyal izolasyon şeması ile makyavelizm arasındaki ilişki pozitif yönlü ve anlamlıdır (r= .255; p< 0.01). Duyguları bastırma şeması ve makyavelizm arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlı olarak bulunmuştur (r= .189; p<0.01). Makyavelizm ile onay arayıcılık şeması arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır (r= .326; p<0.01). İç içe geçme/ bağımlılık şeması ile makyavelizm arasında da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= .186; p<0.01). Ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim şeması ile makyavelizm arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır (r= .92; p<0.01). Kendini feda şeması ile makyavelizm arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= .134; p<0.01). Makyavelizm ile terk edilme şeması ilişkisi pozitif yönde ve anlamlıdır (r= .185; p<0.01). Cezalandırma şeması ile makyavelizm arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (r= .208; p< 0.01). Kusurluluk şeması ile makyavelizm arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= .197; p<0.01). Makyavelizm ile tehditler karşısında dayanıksızlık şeması arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (r= .293; p< 0.01). Yüksek standartlar şeması ve makyavelizm arasında da pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (r= .304; p<0.01).

Tablo 11. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Narsisizm Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

$$R^2 = .296 ; \Delta R^2 = .280$$

	B	SH	β	t	p
1 (Sabit)	2.452	.112		21.813	.000
Duygusal Yoksunluk	.034	.030	.052	1.137	.256
Başarısızlık	-.191	.039	-.263	-4.917	.000
Karamsarlık	-.059	.027	-.105	-2.163	.031
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	-.139	.037	-.213	-3.744	.000
Duyguları Bastırma	-.072	.028	-.116	-2.616	.009
Onay Arayıcılık	.129	.030	.200	4.304	.000
Bağımlılık	.017	.046	.022	.375	.708
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	.175	.029	.245	6.001	.000
Kendini Feda	-.005	.027	-.008	-.189	.850
Terk Edilme	.045	.039	.067	1.168	.243
Cezalandırılma	-.064	.029	-.095	-2.186	.029
Kusurluluk	-.005	.041	-.007	-.129	.897
Tehditler Karşısında Dayanaksızlık	.083	.033	.127	2.508	.012
Yüksek Standartlar	.143	.020	.269	6.970	.000

Bağımlı Değişken: Narsisizm

Erken dönem uyumsuz şemaların (bağımsız/ yordayıcı değişken) yetişkin bireylerdeki narsisizmi (bağımlı/ yordanan değişken) ne şekilde yordadığını tespit etmek için basit

doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve narsisizm arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiş ($R = .544$; $R^2 = .296$); erken dönem uyumsuz şemaların, narsisizmin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür ($F_{(14-620)} = 18.586$; $p < 0.01$). Erken dönem uyumsuz şemalar, narsisizm puanındaki değişimin %29'unu açıklamaktadır. Regresyon denkleminde esas bağımsız (yordayıcı) değişkenlerin katsayısının anlamlılık testleri de değerlendirilmiştir. Duygusal yoksunluk ($B = .034$), kendini feda ($B = -.005$), terk edilme ($B = .045$), kusurluluk ($B = -.005$) ve bağlanma/ iç içe geçme ($B = .017$) şemalarının anlamlılık testi sonuçlarında narsisizmin anlamlı bir yordayıcısı olmadığını göstermektedir ($p > 0.05$). Başarı ($B = -.191$), güvensizlik/ sosyal izolasyon ($B = -.139$), duyguları bastırma ($B = -.072$), onay arayıcılık ($B = .129$), ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim ($B = .175$) ve yüksek standartlar ($B = .143$) şemalarının katsayılarının anlamlılık test sonuçlarına göre narsisizmin anlamlı bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.01$). Karamsarlık ($B = -.059$), Cezalandırma ($B = -.064$), tehditler karşısında dayanıksızlık ($B = .083$) şemalarının ise anlamlılık testi narsisizmin yordayıcısı olduklarını göstermiştir ($p < 0.05$).

Tablo 12. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Psikopati Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

$R^2 = .188$; $\Delta R^2 = .188$					
	B	SH	β	t	p
1 (Sabit)	1.453	.120		12.067	.000
Duygusal Yoksunluk	.022	.032	.034	.686	.493
Başarısızlık	-.123	.042	-.170	-2.959	.003
Karamsarlık	-.036	.029	-.064	1.242	.215
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	.040	.040	.061	.999	.318
Duyguları Bastırma	.012	.030	.019	.390	.697
Onay Arayıcılık	-.019	.032	-.030	-.594	.553

Bağımlılık		-.034	.050	-.043	-.676	.499
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim		.138	.031	.193	4.419	.000
Kendini Feda		-.014	.029	-.021	-.467	.641
Terk Edilme		.007	.041	.011	.176	.861
Cezalandırılma		-.078	.031	-.117	-2.490	.013
Kusurluluk		.185	.044	.260	4.207	.000
Tehditler Karşısında Dayanaksızlık		.090	.035	.139	2.563	.011
Yüksek Standartlar		.103	.022	.195	4.00	.000

Bağımlı Değişken: Psikopati

Erken dönem uyumsuz şemaların (bağımsız/ yordayıcı değişken) yetişkin bireylerdeki psikopatiyi (bağımlı/ yordanan değişken) ne şekilde yordadığını bulmak için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve psikopati arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiş ($R = .433$; $R^2 = .188$); erken dönem uyumsuz şemaların, psikopatinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür ($F_{(14-620)} = 10.240$; $p < 0,01$). Erken dönem uyumsuz şemalar, psikopati puanındaki değişimin %18'ini açıklamaktadır. Bağımsız değişkenlerin katsayısının anlamlılık testleri de değerlendirilmiştir. Duygusal yoksunluk ($B = .022$), karamsarlık ($B = -.036$), güvensizlik/ sosyal izolasyon ($B = -.040$), duyguları bastırma ($B = .012$), onay arayıcılık ($B = -.019$), iç içe geçme/ bağımlılık ($B = -.034$), kendini feda ($B = -.014$) ve terk edilme ($B = .007$) şemalarının anlamlı bir yordayıcı olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Cezalandırma ($B = -.078$) ve tehditler karşısında dayanaksızlık ($B = .090$) şemalarının anlamlılık testi sonucunda anlamlı birer yordayıcı oldukları görülmüştür ($p < 0.05$). Başarısızlık ($B = -.123$), ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim ($B = .138$), kusurluluk ($B = .185$), yüksek standartlar ($B = .103$) şemalarının anlamlılık testi de psikopatinin anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermektedir ($p < 0.01$).

Tablo 13. Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ile Makyavelizm Doğrusal Regresyon Analiz Sonuçları

R ² = .199 ; ΔR ² = .181					
	B	SH	β	t	p
1 (Sabit)	1.869	.132		14.157	.000
Duygusal Yoksunluk	-.051	.035	-.073	-1.478	.140
Başarısızlık	-.060	.046	-.075	-1.309	.191
Karamsarlık	-.043	.032	-.069	-1.347	.179
Sosyal İzolasyon/ Güvensizlik	.040	.044	.055	.907	.364
Duyguları Bastırma	.005	.032	.007	.144	.885
Onay Arayıcılık	.102	.035	.144	2.906	.004
Bağımlılık	.052	.054	.060	.956	.339
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Öz Denetim	.088	.034	.112	2.575	.010
Kendini Feda	-.056	.032	-.081	-1.773	.077
Terk Edilme	-.016	.045	-.022	-.358	.720
Cezalandırılma	.069	.034	.095	2.033	.042
Kusurluluk	.059	.048	.075	1.227	.220
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	.108	.039	.151	2.793	.005
Yüksek Standartlar	.103	.024	.176	4.292	.000

Bağımlı Değişken: Makyavelizm

Erken dönem uyumsuz şemaların (bağımsız/ yordayıcı değişken) yetişkin bireylerdeki makyavelizmi (bağımlı/ yordanan değişken) yordayıp yordamadığını test etmek için basit doğrusal regresyon analizinden yararlanılmıştır. Erken dönem uyumsuz şemalar ve makyavelizm arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir ($R = .446$; $R^2 = .199$); erken dönem uyumsuz şemaların, makyavelizmin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($F_{(14-620)} = 10.978$; $p < 0.01$). Erken dönem uyumsuz şemalar, makyavelizm puanındaki değişimin %19'unu açıklamaktadır. Bağımsız değişkenler olan erken dönem uyumsuz şemaların anlamlılık testleri değerlendirilmiştir. Duygusal yoksunluk ($B = -.051$), başarısızlık ($B = -.060$), karamsarlık ($B = -.043$), güvensizlik/ sosyal izolasyon ($B = .040$), duyguları bastırma ($B = .005$), iç içe geçme/ bağımlılık ($B = .052$), kendini feda ($B = -.056$), terk edilme ($B = -.016$), kusurluluk ($B = .059$) şemalarının anlamlılık testleri sonucunda makyavelizm puanının anlamlı bir yordayıcısı olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Cezalandırma ($B = 0.69$) şemasının anlamlılık testi makyavelizmin anlamlı bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir ($p < 0.05$). Onay arayıcılık ($B = .102$), ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim ($B = .088$), tehditler karşısında dayanıksızlık ($B = .108$) ve yüksek standartlar ($B = .103$) şemalarının anlamlılık testi de, makyavelizmin anlamlı yordayıcısı olduğunu göstermektedir ($p < 0.01$).

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1.1. Karanlık Üçlü Kişilik ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma içerisinde ilk olarak yaş kategorik değişkeni ile karanlık üçlü ölçeğinin alt boyutları arasındaki fark incelenmiştir. Yaş kategoriye ayrılırken 18-30 genç yetişkinlik ve 31-55 orta yetişkinlik dönemleri ele alınarak kategorize edilmiştir. 18-30 yaş arasında genç yetişkinlik dönemi “yetişkinliğe geçiş” olarak da söylenir. Bu dönemde bireylerin yoğun bir kimlik arayışları mevcuttur, bireyin kendine odaklandığı bir değişim süreci olarak nitelendirilir. Yakınlık ihtiyacı ve amaç belirleme temel problemlerini oluşturur (Savi Çakar, 2017). Orta yetişkinlik ise bireyin toplumsal sorumluluklar üstlendiği, sosyal ve ekonomik standartlarını oluşturduğu, hobi edinmeye yöneldiği bir evredir (Santrock, 2016). Araştırmada yaş ile narsisizm puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumda narsisizm eğiliminin yetişkinliğin farklı dönemlerinde değişmediği bulunmuştur. Aynı şekilde yetişkinliklerin antisosyal eğilimlerinin yetişkinlik yaş dönemi farklılıklarından etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat makyavelizme gelindiğinde yaşa göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Burada 18-30 yaş aralığındaki bireylerin makyavelizm ortalamalarının, 31-55 yaş aralığındaki bireylerin makyavelizm puan ortalamasından yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumda genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin, orta yetişkinlik dönemindeki bireylere göre daha makyavelist olduğu söylenebilir. Araştırma içerisinde genç yetişkinlerin hileye, manipülasyona ve kendi çıkarları doğrultusunda başkalarının haklarını çiğneme davranışlarını orta yetişkinlerden daha fazla gösterdikleri söylenebilir. De Clercq, Hofmans, Vergauwe, De Fruyt ve Sharp (2017) yaş arttıkça karanlık üçlü kişilik eğilimlerinin azaldığını söylemektedir. Bartlett ve Bartlett (2011) de araştırmasında çocukluk ve ergenlik

dönemine sonrasında ise bireylerin üniversiteye başladığı ilk senelerde özellikle farklılık olduğunu vurgulamıştır. Araştırma örneklemini 18-55 yaş aralığında olduğu için yaşa göre anlamlı bulunmadığı düşünülmüştür. Fakat sadece üniversite ve finansal özgürlüğe henüz kavuşulan çağlarda makyavelizm eğiliminin anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Güngör (2023)'ün araştırmasında da yetişkinlerde yaş değişkeni ile psikopati ve narsisizm arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür. Ancak bu çalışmada makyavelizm alt boyunda da anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Yurdakul (2019) evli çiftlerle yaptığı bir araştırmasında ise benzer yaş örnekleminde karanlık üçlü kişilik özelliklerinde anlamlı bir farklılık bulmamıştır. Araştırma bu çalışma ile de paralellik göstermektedir.

Araştırmadaki ikinci olarak cinsiyet kategorik değişkeninin karanlık üçlü kişilik arasındaki fark incelenmiştir. Araştırmadaki katılımcıların katışımıcıların %71'i kadın, %29'u ise erkektir. Kadınlar bu araştırmaya katılmakta daha gönüllü olmuşlardır. Bu durum kadınların anket araştırmalarına katılmada erkeklere oranla daha istekli olduklarını söyleyen çalışmaları desteklemektedir (Curtin, Presser ve Singer, 2005; Olson, Smyth ve Wood, 2012). Bu sonuçlara göre ise karanlık üçlü ölçeğinin alt boyutları olan narsisizm, psikopati ve makyavelizm puanlarının hepsinin cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamlı farklılık her üç alt boyut için de erkeklerin karanlık kişilik ortalamalarının kadınlarınkinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç erkeklerin narsisizm eğilimi kadınların narsisizm eğilimlerinden daha fazla göstermektedir. Erkeklerin psikopatiye olan eğilimleri kadınların psikopati eğiliminden daha yüksektir. Aynı şekilde erkeklerin makyavelizm eğilimleri kadınlardan daha fazladır. Buna bağlı olarak toplumda erkeklerin kadınlardan daha fazla manipülasyon, hile ve yalan söyleme gibi olumsuz nitelendirilen davranışlara yatkın olduğu söylenebilir. Erkeklerin puan ortalamalarının yüksek olmasının toplumsal ve kültürel örüntü kalıpları ile ilgili olduğu düşünülmüştür. Sosyal rol kuramı da incelendiğinde bu düşünceyi destekler nitelikte olduğu görülmüştür. Bu kurama göre toplumdaki bireylerin davranışları o toplumun ahlaki normları, etik değerleri ve toplumsal cinsiyet rollerinden etkilenmektedir (Eagly, 1987). Cinsiyetle ilgili toplumsal kalıpların incelendiğinde toplumun beklentisinin erkek ve kadınlarda farklılaştığı ve onlara farklı özellikler yüklendiği görülmüştür. Erkeklerle yüklenen özellikler içinde baskınlık, güç gibi sıfatlardan bahsedilirken çoğu durumda bu baskınlık ve güç saldırganlık, şiddet ile elde edilir (Harding, 2022). Kadınlardan ise daha pasif olması,

itaatkar, şefkat dolu olmaları gibi özellikler beklenir (Williams ve Best, 1990). Bu açıklamalara göre toplumda güç olarak değerlendirilen tutumlar erkeklığe atfedilmiştir (Connell, 1998; Cengiz ve ark., 2004). Bireylerin güç elde etmek için duygusal manipülasyonlara, hileye, yalana ve büyüklenmeci davranışlara başvurduğu söylenebilir. Bu bakış açısına göre erkek bireylerde karanlık üçlü olan narsisizm, psikopati ve makyavelizm eğiliminin daha yüksek görülmesi beklendik bir durumdur (Waddell ve ark, 2020). Romantik ilişkiler içindeki manipülatif davranışları incelemek için yapılan bir araştırmada cinsiyet değişkeni ile karanlık üçlü kişilik özellikleri incelenmiş sonucunda ise kadın ve erkeklerin manipülatif davranış puanları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmemiştir (Direk, 2020). Araştırmanın bulguları cinsiyet ile ilgili erkeklerin kadınlardan daha yüksek oranda karanlık üçlü kişiliğe eğilim gösterdiği diğer çalışmalar ile paralellik göstermektedir (Jonason ve ark., 2009; Özcihan, 2014; Hamedoğlu, 2009; Yurdakul, 2019).

Üçüncü demografik değişken olan öğrenim durumuna göre karanlık üçlü alt boyutları arasında bir fark olup olmadığı da test edilmiştir. Öğrenim durumu kategorik değişkeni içerisinde ilkokul, ortaokul, lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü kategorileri yer almaktadır. Yapılan analizler sonucunda anlamlı bir farka rastlanılmamıştır. Bu araştırmaya paralel olarak Christie ve Lehmann (1970) de çalışmasında öğrenim durumu ve makyavelizm arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Literatür incelendiğinde Yurdakul (2019) bulgularına göre üniversite mezunu bireyler makyavelizm ve psikopatiye daha düşük eğilim göstermektedir. Turner ve Martinez (1977) bulgularına göre yüksek öğrenim durumlarındaki bireylerin daha çok makyavelizm eğilimi gösterdiğini bulmuştur. Bir diğer çalışma olan Karkoulian, Samhat, ve Messara (2009) da benzer şekilde makyavelist eğilim gösteren bireylerin kariyer konusunda daha hırslı ve başarılı olduğunu dolayısıyla yüksek öğrenim durumlarında sık görüldüğünü vurgulamıştır. Spurr, Keller ve Hirschi (2016) aynı şekilde öğrenim düzeyi ve cinsiyet ile makyavelizm arasında fark olduğunu saptamıştır. Makyavelizm ile ilgili literatürdeki bu bulgular araştırma sonuçları ile paralellik göstermemektedir.

5.1.2. Karanlık Üçlü Kişilik ile Erken Dönem Uyumsuz Şema Boyutları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Young erken dönem uyumsuz şema alt boyutları ile karanlık üçlü ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde duygusal yoksunluk, cezalandırma, kendini feda ve tehditler karşısında dayanıksızlık şemalarının narsisizmle aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Narsisizm ile negatif yönde ilişkisi tespit edilen şemalar: başarısızlık, kopukluk, sosyal izolasyon, duyguları bastırma, iç içe geçme/ bağımlılık, kusurluluk. Narsisizm ile aynı yönde ilişkisi olan şemalar: onay arayıcılık, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, terk edilme, yüksek standartlar şemalarıdır. Narsisizm ile en yüksek ilişkisi bulunan şema yüksek standartlar olmuştur. İlişki düzeyleri sıralandığında ise yüksekten düşük ilişkiye doğru: yüksek standartlar, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, başarısızlık, onay arayıcılık, kusurluluk, sosyal izolasyon, duyguları bastırma, iç içe geçme bağımlılık, kopukluk şemalarıdır. (Sosyal izolasyon, duyguları bastırma ve iç içe geçme/ bağımlılık şemalarının eşit ilişki düzeyde olduğu görülmüştür.)

Young ve ark. (2003) tarafından yapılan bir araştırmada hak görme, duygusal yoksunluk ve kusurluluk şema boyutlarının narsisizmin temelinde yattığı görüşü öne sürülmüştür. Carr ve Francis (2010)'e göre yüksek standartlar, duygusal yoksunluk ve kendini feda şemaları narsisizm ile ilişkilidir. Erken dönem uyumsuz şemalar ile narsisizm ilişkisini inceleyen bir başka çalışmada ise hak görme ve güvensizlik şemalarının anlamlı ilişkisi tespit edilmiştir (Reeves ve Taylor, 2007). Patolojik narsisizmin incelendiği ülkemizde yapılan bir araştırmada ise duyguları bastırma, yetersiz öz denetim, sosyal izolasyon, güvensizlik, bağımlılık ve iç içe geçme şemaları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Anlı, Can ve Evren, 2017). Üzümcü (2016) büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkiyi incelenmiş sonucunda ise kırılğan narsisizm ile diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar ile yüksek derecede ilişki olduğunu saptamıştır. Büyüklenmeci narsisizm ile ise kopukluk, yüksek standartlar ve diğeri yönelimlilik arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm ile erken dönem uyumsuz şemalar arasında yapılan bir başka araştırma ise hak görme, terk edilme, güvensizlik ve boyun eğme ile kırılğan narsisizm arasında ilişki olduğu öne sürülmüştür. Aynı araştırmada büyüklenmeci narsisizm ile ise kendini feda, yüksek standartlar, güvensizlik ve hak görme şemaları ilişkili bulunmuştur (Zeigler- Hill ve ark., 2011). Bu bulgular araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir.

Psikopati ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkide çeşitli ilişkiler bulunmuştur. Psikopati ile başarısızlık ve karamsarlık şemaları arasında ilişki görülmemiştir. Psikopati ile ilişkisi tespit edilen hesaplanan tüm şemalar arasında pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir. Erken dönem uyumsuz şemalar yetişkin bireyler arttıkça anti sosyal eğilimler de artmaktadır. Şemalar ile psikopati arasında tespit edilen ilişkilerin yüksekten düşüğe doğru sıralaması: ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, yüksek standartlar, kusurluluk, güvensizlik/ sosyal izolasyon, tehditler karşısında dayanıksızlık, duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, onay arayıcılık, terk edilme, iç içe geçme/ bağımlılık, cezalandırma, kendini feda şemalarıdır. (Onay arayıcılık ve terk edilme şeması eşit korelasyon değerindedir.)

Psikopati ve açık, örtülü narsisizm ile erken dönem uyumsuz şemaların ilişkili olup olmadığının araştırıldığı bir çalışmada örtülü narsisizm ile psikopatinin birlikte ilişkili olduğu şema alanları: duygusal yoksunluk, güvensizlik, kusurluluk, terk edilme, sosyal izolasyon, hak görme, bağımlılık, başarısızlık, onay arayıcılık ve yetersiz öz denetim olarak bulunmuştur. Psikopatinin tek başına ilişkisi incelendiğinde ise en yüksek korelasyon yetersiz öz denetim şemasında bulunmuştur (Torres, 2002). Diğer bir çalışmada ise Heusschen (2017)'e göre psikopati ile kendini feda şemasının ilişkisinde negatif korelasyon olduğu, yetersiz öz denetim ile de pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır. Erken dönem uyumsuz şemaların psikopati ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada ise boyun eğme şeması ile negatif; yetersiz öz denetim ve güvensizlik şeması ile pozitif bir ilişki görülmüştür (Chakhssi ve ark., 2014). Yetersiz öz denetim şeması ile psikopati arasındaki ilişki hem çalışmada hem de literatürde yüksek ilişkili olarak görülmektedir.

Makyavelizm ile erken dönem uyumsuz şemaların arasındaki ilişki analizinde çeşitli ilişki değerleri bulunmuştur. Makyavelizm boyutu içerisinde ilişkisiz, anlamsız tespit edilen hiç şema bulunmamaktadır. 14 alt boyut da makyavelizm eğilimi ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler göstermiştir. Bu sonuçlara göre erken dönem uyumsuz şemaların artması makyavelizm eğilimi puanlarının da artmasına sebep olur. Şemalar ile makyavelizm arasındaki ilişki düzeyleri yüksek düşüğe doğru: onay arayıcılık, yüksek standartlar, tehditler karşısında dayanıksızlık, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim güvensizlik/ sosyal izolasyon, kusurluluk, duyguları iç içe geçme/ bağımlılık, terk edilme, karamsarlık, duyguları bastırma, kendini feda, başarısızlık olarak sıralanabilir.

Lang (2015)'ın erken dönem uyumsuz şemalar ve makyavelizm arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında makyavelizm ile aynı yönde korelasyonu olduğu bulunan şemalar: güvensizlik, duygusal yoksunluk, onay arayıcılık ve hak görme şemaları iken negatif yönlü ilişkisi hesaplanan şemalar ise: kendini feda ve iç içe geçme şemalarıdır. Lang (2016)'ın 498 katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmasında ise zedelenmiş sınırlar şema alanının narsisizm, makyavelizm ve psikopati ile aynı yönlü korelasyona sahip olduğunu bulmuştur. Zedelenmiş sınırlar şema alanı içerisinde yetersiz öz denetim ve hak görme/ büyüklenmecilik bulunmaktadır.

5.1.3. Young Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Karanlık Üçlü Kişilik Alt Boyutlarını Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Young şema ölçeğinin 14 tane erken dönem uyumsuz şemaları temsil eden 14 faktörünün yetişkin bireylerdeki karanlık kişiliği yordadığı görülmüştür. Karanlık kişilik üç alt boyutta incelenmektedir. Bunlar narsisizm, psikopati ve makyavelizmdir.

Erken dönem uyumsuz şemaların narsisizmin yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Erken dönem uyumsuz şemalar, narsisizmi %29 oranında yordamaktadır. Duygusal yoksunluk, kendini feda, terk edilme, kusurluluk ve bağlanma/ iç içe geçme şemalarının karanlık üçlü alt boyutlarından olan narsisizmi açıklamadığı saptanmıştır. Narsisizmin açıklayıcı olan şemaların en yüksek düzeyde etkileyenden en düşük düzeyde etkileyene doğru sıralaması: başarısızlık, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, yüksek standartlar, güvensizlik/ sosyal izolasyon, onay arayıcılık, tehditler karşısında dayanıksızlık, duyguları bastırma, karamsarlık, cezalandırma şemalarıdır. Narsisizmi en çok yordayan şema başarısızlık olmuştur. Etkisi negatif korelasyonludur.

Erken dönem uyumsuz şemaların, psikopatinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu belirlenmiş olup, erken dönem uyumsuz şemalar, psikopati puanındaki değişimin %18'ini yordadığı tespit edilmiştir. Duygusal yoksunluk, karamsarlık, güvensizlik/ sosyal izolasyon, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/, kendini ve terk edilme şemalarının anlamlı bir şekilde psikopatiyi yordamadığı görülmüştür. Psikopatiyi açıkladığı görülen şemaların yordama düzeylerinin yüksekten düşüğe doğru sıralaması ise: kusurluluk, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, başarısızlık, yüksek standartlar, tehditler karşısında dayanıksızlık ve cezalandırma şemalarıdır.

Erken dönem uyumsuz şemaların makyavelizmin anlamlı bir açıklayıcısı olduğu bulunmuş, yordama düzeyi ise %19 olarak analiz edilmiştir. Makyavelizmin

yordanmasında duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, güvensizlik/ sosyal izalosyan, duyguları bastırma, iç içe geçme/ bağımlılık, kendini feda, terk edilme, kusurluluk şemalarının anlamlı birer yordayıcı olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Makyavelizmin anlamlı birer yordayıcısı olduğu belirlenen şemaların yordama düzeylerinin büyükten küçüğe doğru sıralanışı: tehditler karşısında dayanıksızlık, yüksek standartlar, onay arayıcılık, ayrıcalıklılık/ yetersiz öz denetim, cezalandırma şemaları olarak belirlenmiştir.

Araştırmada içerisinde hem yüksek standartlar şema alanının hem de yüksek standartlar şema alt boyutunun karanlık üçlü kişiliğin alt boyutlarını yordamasında önemli ve genelde yüksek bir değere sahip olduğu görülmektedir. Yüksek standartlar şema alanı daha çok mükemmeliyetçilikle ilişkilendirilir (Saygılı, 2014). Bireyler kendilerine çok yüksek standartlar belirler ve bunlara ulaşmaya mecbur hissederler. Bu durum “ideal ben” ve “gerçek ben” arasındaki makası açar, Kişi, ideal kendisinin peşinden koşarken gerçek ben ile ilgili algıları zayıflar kendilerini olduğundan daha güçlü, daha mükemmel hissederler (Shafran ve Mansell, 2001). Yüksek standartlar şemasına sahip bireylerin bu tutumları karanlık kişiliği neden yordadığının gerekçesi olarak gösterilebilir.

Ülkemizde yürütülmüş olan bir çalışmada Yürek (2018) erken dönem uyumsuz şemaların aracı etkisini araştırdığı çalışmasında erken dönem uyumsuz şema boyutlarının karanlık üçlü kişiliği yordamasını da incelemiştir. Bunun sonucunda bu çalışma ile paralel olarak 14 alt boyutun da karanlık üçlüyü yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda (Yürek, 2018) onay arayıcılık, terk edilme, tehditler karşısında dayanıksızlık, kendini feda, yüksek standartlar ve cezalandırma şemalarının da karanlık üçlünün anlamlı birer yordayıcısı olduğunu raporlamıştır.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları ışığında yeni araştırmacılara bazı önerilerde bulunulabilir. Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin yordanmasında farklı gelişim dönemleri incelenebilir. Aynı zamanda aracı ve düzenleyici değişkenler ile incelenerek bu karanlık kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasında nedensellik ve sınırları belirleyici etmenler bulunabilir.

Çalışmanın bulguları ışığında üniversitelerin psikolojik danışma birimlerinde üniversite öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemaları ve karanlık kişilik özellikleri ile ilgili risk haritaları oluşturulup önlemler alınabilir.

Karanlık üçlü kişilik özellikleri ile ilgili yapılacak olan yeni araştırmalarda erkeklerin karanlık kişilik özelliklerine kadınlardan daha fazla eğilim göstermelerinin nedenselliği üzerinde durulabilir.

Araştırma içerisinde erken dönem uyumsuz şemalar arasında yüksek standartlar ve yetersiz öz denetim şema boyutlarının karanlık kişiliğin oluşumunda etkili olduğu görülmüştür. Bu şema boyutlarının bireyde oluşumunun aydınlatılmasına dair çalışmalar, topluma ve bireye zarar veren bu bireylerin yetişmesinin önüne geçebilir.

Araştırma içerisinde yetişkinlik dönemindeki bireylerin yaş dönemleri arasında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Benzer çalışmalar ergenlik dönemi üzerinde yapılabilir. Bu durumda yaş ile ilgili bir farklılık bulunabilir.

Karanlık üçlü ile negatif ilişkisi saptanan erken dönem uyumsuz şemaların bireyin kişilik oluşumundaki hangi noktalarda uyumsuzluk yarattığı kişiliğin aydınlatılmasında faydalı olabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, F., ve Ünübol, H. (2021). Ergenlerde internet bağımlılığı ile şema mekanizmaları arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 22(2), 103-113.
- Al, E. (2017). Algı Yönetimi ve Manipülasyon: Kanmanın ve Kandırmanın Psikolojisi. *İnsan ve Toplum*, 7(2), 206.
- Allport, G. W. (1937). *Personality: a psychological interpretation*. Holt.
- Anlı, İ., Can, Y., ve Evren, C. (2017). Erkek alkol kullanım bozukluğu hastalarında patolojik narsisizmin erken dönem uyumsuz şemaların gelişimi üzerindeki etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 9(1), 63-74.
- Arslan, R. (2017). “Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme”. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Aydoğan, E., ve Serbest, S. (2016). İş yerinde karanlık üçlü: bir kamu kuruluşunun iç denetim biriminde araştırma. *Sayıştay dergisi*, 101, 97-121.
- Babiak, P., ve Hare, R. D. (2006). *Snakes in suits: When psychopaths go to work*. New York: HarperCollins.
- Bahçekapılı, E., ve Karaman, S. (2015). Uzaktan eğitimde kişilik özellikleri ve akademik başarı: Bir literatür incelemesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 4(3).
- Bartlett, J. E., ve Bartlett, M. E. (2011). Workplace Bullying: An Integrative Literature Review. *Advances in Developing Human Resources*, 13(1), 69–84.
- Bayramoğlu, E. (2019). “Ölümlülük manipülasyonunun, bağlanma türlerinin ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin risk alma davranışına etkisi”, Yüksek Lisans Tezi Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Bogart, K., Geis, F. L., Levy, M., ve Zimbardo, P. (1970). No dissonance for Machiavellians. *Studies in Machiavellianism*, 236-259.
- Bolat, Y., Ülker, M., ve Demir, C. G. (2016). Kavramsal Açıdan Narsisizm Ve Eğitimde Narsistik Kişilik. *Journal of International Social Research*, 9(46).
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and loss*. Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books.
- Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.
- Burger, J. M. (2016). *Kişilik* (5. Baskı) (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). Kaknüs Yayınları.
- Butcher, J. N., Mineka, S. ve Hooley, J. M., (2013). *Anormal Psikoloji* (1. Baskı) (Çev. Okan Gündüz). Kaknüs Yayınları.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (28. Baskı). Pegem Akademi.
- Can, A. (2013). *SPSS ile nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Carr, S. N., ve Francis, A. J. (2010). Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: An examination in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83(4), 333-349.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. T., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., et al. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297, 851-854.
- Cengiz, K., Tol, U. U. ve Küçükural, Ö. (2004). Hegemonik Erkekliğin Peşinde. *Toplumbilim*, 101, 50-71.
- Ceylan, H. (2011). “Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin yordanması”, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye
- Chakhssi, F., Bernstein, D. ve Ruitter, C (2014). Early maladaptive schemas in relation to facets of psychopathy and institutional violence in offenders with personality disorders. *Legal and Criminological Psychology*, 19, 356-372.
- Christie, R., ve Lehmann, S. (1970). *The structure of Machiavellian orientations*. In R. Christie & F. C. Geis, *Studies in Machiavellianism* (Appendix A). New York: Academic Press.
- Connell, R. W. (1989). *Gender and power*. Stanford: Stanford University Press.
- Coşkun, H., ve Aslan, S. (2021). Kişilik Özellikleri, Duygusal Dışavurum Ve Sosyal Onay İhtiyacı Kavramları Üzerine Bir Derleme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 60-77.
- Curtin, R., Presser, S. ve Singer, E. (2005). Changes in telephone survey nonresponse over the past quarter century. *Public Opinion Quarterly*, 69, 87-98.
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları* (30. Baskı) Remzi Kitabevi
- Çakıcı, D. (2011). Şema kuramının okuduğunu anlama sürecindeki rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 77-86.
- Çalışkan, N. (2015). “Denetimli Serbestlik Tedbiri ile Tedavi Kararı Verilen Kannabis Kullanıcılarında Dürtüsellik ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Takip Sonuçları ile İlişkisi”, Uzmanlık Tezi, Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara.
- Çiçek, İ., ve Aslan, A. E. (2020). Kişilik ve beş faktör kişilik özellikleri: Kuramsal bir çerçeve. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 10(1), 137-147.
- De Clercq, B., Hofmans, J., Vergauwe, J., De Fruyt, F., ve Sharp, C. (2017). Developmental pathways of childhood dark traits. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(7), 843–858.
- Direk, H. (2020). “Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkide algılanan istismar, karanlık kişilik özellikleri ve bağlanma stillerinin ilişkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Eagly, A.H. (1987) *Sex differences in social behavior: a social-role interpretation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Eken, E. (2018). "Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyum bozucu şemalar ile romantik ilişki eğilimleri arasındaki ilişki: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme", Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İzmir, Türkiye
- Elibol, Ş. ve Sevi Tok, E. S., (2019). Bağlanma Stilleri, Duygu Düzenleme, Reddedilme Duyarlılığı, Yakınlık Korkusu ve Kendini Saklamanın Kırılgan Narsisizm ile İlişkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 6 (2), 127-148.
- Ellis, H. (1898). Auto-erotism: A psychological study. *The Alienist and Neurologist*, 19(2), 260-299.
- Engeler, A. (2005). "Psikopati ve antisosyal kişilik bozukluğu", Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Erdem, M., Özdemir, B., Çelik, C., Balıkcı, A., Türker, T., ve Nahit, N. (2010). Antisosyal kişilik bozukluğu olgularının şiddet suçu niteliğine göre mizaç ve karakter özellikleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13(3), 113-118.
- Ertürk Y., Arıkan S. (2022) Romantik İlişkilerde İlişki İstikrarı: Sınır Kişilik Örgütlenmesinde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, İlişkilerde Manipülasyon ve Flört Şiddeti Bağlamında İncelenmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(87),1776-1791, Doi: [10.26450/jshsr.3213](https://doi.org/10.26450/jshsr.3213)
- Freud, S., (2018). 6. Basım. *Psikanaliz Üzerine*. (Çev. Kamuran Şipal). Cem Yayınevi.
- Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review. *Social & Personality Psychology Compass*, 7(3), 199.
- Geçit, H. K. (2018). "Üniversite öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemalarının ölüm kaygılarını yordaması" Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Göka, E., Yüksel, F. V., ve Göral, F. S. (2006). İnsan ilişkilerinde yansıtımlı özdeşim. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 46-54.
- Gökçe, S., Önal Sönmez, A., Yusufoglu, C., Yulaf, Y., ve Adak, İ. (2017). Erken dönem uyumsuz şemaların ergenlik dönemi depresif bozuklukla ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(3).
- Gör, N., Yiğit, İ., Kömürcü, B., ve Ertürk, İ. Ş. (2017). Geçmişin mirası ve geleceğin haritası: Erken dönem uyumsuz şemalar. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(10), 197-218.
- Günaydın, H. D. (2016). "Psikolojik danışmanların ve danışman adaylarının erken dönem uyum bozucu şemalarının durumluk ve sürekli kaygı düzeylerine etkisinin incelenmesi" Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Güngör, Ö. "Yetişkinlerdeki Homofobi Düzeyinin Cinsiyetçilik Düzeyi Ve Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Gürkan, Ş., Tatlıdil Yaylacı, E., Özdemir, Ç., Çatlı, B., Yalçın Şahiner, Ş., Gürkan, D., ve Göka, E. (2019). Suç işlemiş ve işlememiş şizofreni hastalarının sosyodemografik verileri, psikopati ve saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(3).

- Hacıoğlu, M. B. (2018). “Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi İle Kırılgan Ve Büyüklenmeci Narsistik Kişilik Özellikleri: Şema Terapi Modelinde Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Hamedoğlu, M. A. (2009), “Örgütsel Narsizim Düzeyine İlişkin Yöneteci Ve Öğretmen Algıları”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Harding, T. (2007). The construction of men who are nurses as gay. *Journal of Advanced Nursing*, 60(6), 636-644.
- Hazar, Ç. (2006). Kişilik ve iletişim tipleri. *Selçuk İletişim*, 4(2), 125-140.
- Heusschen, C. (2017). “Understanding Narcissism and Psychopathy in Terms of Early Maladaptive Schemas in a Community Sample”, Yüksek Lisans Tezi, Tillburg University, Hollanda
- Hiçdurmaz, D., ve Öz, F. (2011). Benliğin Bilişsel Yaklaşımla Güçlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Nursing Journal*, 18(2).
- İkiz, E. ve Karaca, R. (2011). Danışma Becerileri Eğitiminin Psikolojik Danışmanların Empatik Becerisine Etkisi . *Education Sciences*, 6 (2), 1585-1595 .
- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., ve Schmitt, D. P. (2009). The dark triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5–18.
- Jones, D. N., ve Paulhus, D. L. (2014). Introducing the short dark triad (SD3) a brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28-41.
- Kapçı, E. G., ve Hamamcı, Z. (2010). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Klinik Psikiyatri*, 13(3), 127-136.
- Karaaziz, M., ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Karaca Köse, B. (2015). Süpervizör, Terapist ve Hasta Üçlüsünde Terapötik İttifak ve Etkileyen Faktör Olarak Şema Kavramı: Bir Vaka Üzerinden Analiz. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(2), 13-38.
- Karaca, B. K., ve Gürsoy, M. (2019). Mükemmeliyetçiliği şema terapiyle ele almak: Bir vaka üzerinden anlatım. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(3), 312-333.
- Kargı, T., ve Gençtanırım-Kurt, D. (2022). Üniversite öğrencilerinde madde kullanım riskinin karanlık üçlü kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 22-37.
- Karkoulian, S., Samhat, A., ve Messarra, L. (2010). The relationship between Machiavellianism and career development. *Journal of Organizational Culture, Communications and Conflict*, 14(1), 1-11.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.

- Kesken, J. (2011). Örgütsel İşlev Bozukluklarına Psikodinamik Yaklaşım Ve Niteliksel Bir Araştırma Yöntemi Olarak Psikanaliz. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 6(21), 3499-3514.
- Kıvanç Sudak, M. ve Zehir, C. (2013). Kişilik Tipleri, Duygusal Zeka, İş Tatmini İlişki Üzerine Yapılan Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 11(22), 141-165.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self: A systematic approach to the psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders*. New York: International Universities Press.
- Kömürcü, B. ve Gör, N. (2016). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kaygı Üzerine Bir Derleme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 4(8), 183-203.
- Köse Karaca, B. ve Ateş, N. (2019). Yaygın kaygı bozukluğu ve öfke kontrol probleminde şema terapiyi kullanmak: bir vaka üzerinden anlatım. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 169-182
- Küçük, H. K. (2018). “Üniversite öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemalarının ölüm kaygılarını yordaması”, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, Türkiye.
- Lang, A (2016). Early maladaptive schema domains and the dark triad: Core beliefs show what is common and what is distinct in dark personalities. *in Jeremy Williams (Ed.) Psychopatology-Symptoms, Challenges and Current Concepts*, 59-76, Newyork: Nova Science.
- Lang, A. (2015). Machiavellianism and early maladaptive schemas in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 87, 162-165.
- Makas, S., ve Çelik, E. (2018). Erken Dönem Uyumsuz Şemalar İle Sosyal Görünüş Kaygısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 926-937.
- McWilliams, N. (2020). *Psikanalitik Tanı Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak* (1. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Mine, Ü. N., Akbaş, Y., ve Erbaş, O. (2018). Psikopati. *İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi*, 4(4), 225-228.
- Murat, G., ve Börü, D. E. (2019). Çalışanların Yöneticilerine İlişkin Algıladıkları Psikopati Özelliklerinin Sergiledikleri Sinik Davranışlar Üzerindeki Etkisi. *Öneri Dergisi*, 14(51), 128-146.
- Müezzın, E. E., ve Okray, Z. (2021). Karanlık Üçlü'nün İnsan Cinselliği Üzerine Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(4), 763-778.
- Noyan, C. O., Semiz, Ü. B., Başoğlu, C., Ebrinç, S., Algül, A., Ateş, M. A., ve Yılmaz, O. (2009). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanılı Bireylerin Karar Verme Süreçleri ile Psikopati ve Mizaç-Karakter Özellikleri Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 19.
- Olson, K., Smyth, J.D. ve Wood, H.M. (2012). Does giving people their preferred survey mode actually increase survey participation rates? an experimental examination, *Public Opinion Quarterly*, 76(4), 611-635.
- Orhan, H., ve Kaşıkçı, D. (2002). Path, korelasyon ve kısmi regresyon katsayılarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. *Hayvansal Üretim*, 43(2), 68-78.

- Özbaş, A. A., Sayın, A., ve Coşar, B. (2012). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerde sınav öncesi anksiyete düzeyi ile erken dönem uyumsuz şema ilişkilerinin incelenmesi. *Bilişsel davranışçı psikoterapi ve araştırmalar dergisi*, 1(2), 81-89.
- Özcan, Ö., ve Çelik, G. G. (2017). Bilişsel davranışçı terapi. *Türkiye Klinikleri*, 3(2), 115-120.
- Özcihan, T. (2014), “Organizasyonlarda Stratejik duygusal Zeka kullanımı Makyavelizm İlişkisinin Çatışma Yönetimine Yansıması: Tasarım Mühendisliğinde bir araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye.
- Özdemir, O., Özdemir, P.G., Kadak, M.K. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik *Gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 4(4):566-589.
- Özsoy, E. ve Ardıç, K. (2017). Karanlık Üçlü'nün (Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati) İş Tatminine Etkisinin İncelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, 24(2), 391-406.
- Özsoy, E., Rauthmann, J. F., Jonason, P. K., ve Ardıç, K. (2017). Reliability and validity of the Turkish versions of dark triad dirty dozen (DTDD-T), short dark triad (SD3-T), and single item narcissism scale (SINS-T). *Personality and Individual Differences*, 117, 11-14.
- Özsoy, E., ve Yıldız, G. (2013). Kişilik Kavramının Örgütler Açısından Önemi: Bir Literatür Taraması. *İşletme Bilimi Dergisi*, 1(2), 1-12.
- Paulhus, D. L, ve Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36, 556–563
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş* (1. Baskı). Kaknüs Yayıncılık
- Rada, S. (2018). “Üniversite öğrencilerinin erken dönem uyumsuz şemaları ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Türkiye ve Belçika karşılaştırması”, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, Türkiye.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P., ve Young, J.E., (2022). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler*. (Çev. Miray Şaşıoğlu) H. A. Karaosmanoğlu, N. Azizlerli (Editörler). 12. Baskı. Psikonet Yayıncılık.
- Reeves, M., ve Taylor, J. (2007). Specific relationships between core beliefs and personality disorder symptoms in a non-clinical sample. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 14(2), 96-104.
- Reich, A. (1960). Pathologic forms of self-esteem regulation. *The Psychoanalytic Study of the Child*, 15(1), 215-232.
- Sağ, B. (2016). “Erken dönem uyumsuz şemalar ve pozitif algının, psikolojik dayanıklılık, depresyon ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Sağlam, N. (2016). “Young şema modeline göre aleksitimi kavramının incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.

- Salimoğlu, K. B. (2015). Lise Öğrencilerinin Uyum Bozucu Şemalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Kırgızistan Ve Türkiye Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 131-154.
- Saltoğlu, S. ve Irak, U. D., (2020). Kişiliğin Karanlık Üçlüsü: Narsisizm, Makyavelizm ve Psikopati. *Türk Psikoloji Yazıları*, 23(45), 42-58.
- Santrock, J. W., (2015). *Yaşam Boyu Gelişim*, Yüksel, G. (Ed.) (13. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sardoğan, M. E., ve Kaygusuz, C. (2006). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış Ve Almamış Olan Bireylerin Duygusal Zeka Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 85-102.
- Sarıtaş-Atalar, D., ve Gençöz, T. (2015). Anne ret algısı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 40-47.
- Satıcı, S. A., Kayış, A. R., Yılmaz, M. F., ve Eraslan-Çapan, B. (2019). Üniversite öğrencilerinde karanlık üçlü kişilik özellikleri ile dürtüsellik ve heyecan arama davranışları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9(54), 857-881.
- Savi Çakar, F. (Ed.) (2017). *Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları*. (1. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Saygılı, G. (2014). “Erken döneme ilişkin gelişimsel etmenler ile psikolojik iyilik hali arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolünün incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Selvi, K. (2018). Narsisistik kişilik bozukluğunun Adler’in aşağılık ve üstünlük kompleksleri açısından analizi: Bir olgu çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(1), 1-20.
- Set, Z. (2020). Sosyal kötücül kişilikler: karanlık üçlü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(3), 318-329.
- Sevim, A. (2018). “Yetişkinlerde cinsel bağımlılık, erken dönem uyumsuz şemalar ve yaşam doyumu ilişkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Seymenler, S. (2021). İnsancıl Yaklaşımlar. In *Çocuk ve Ergenlerle Psikolojik Danışma: Kuram, Gelişim ve Farklılıklar Arasında Bağlantı Kurma*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Shafraan, R., ve Mansell, W. (2001). Perfectionism and psychopathology: A review of research and treatment. *Clinical psychology review*, 21(6), 879-906.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakir, Z. (2009). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1).
- Soygüt, G., ve Çakir, Z. (2009). Ebeveynlik Biçimleri ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2).

- Soygüt, G., ve Türkçapar, H. (2001). Antisosyal kişilik bozukluğunda kişilerarası şema örüntüleri: Bilişsel kişilerarası bir bakış [Assessment of interpersonal schema patterns in antisocial personality disorder: A cognitive interpersonal perspective]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 55–69.
- Spurk, D., Keller, A. C., & Hirschi, A. (2016). Do bad guys get ahead or fall behind? Relationships of the dark triad of personality with objective and subjective career success. *Social Psychological and Personality Science*, 7, 113–121
- Şenkal Ertürk, İ. ve Kaynar, G. (2017). Kişilik Bozukluklarında Şema Terapi Yaklaşımı *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), 97-114.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2007). *Experimental designs using ANOVA* (Baskı: 724). Belmont, CA: Thomson/Brooks/Cole.
- Tekiner, B. (2022). “Kişilerarası İlişkilerdeki Manipülasyonun Çocukluk Çağı Travmaları, Kendilik Nesnesi İhtiyaçları Ve Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri Bağlamında İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Torres, C. (2002). “Early maladaptive schemas and cognitive distortions in psychopathy and narcissism”, Doktora Tezi, The Australian National University, Canberra, Avustralya.
- Tuna E. (2018). Haset ve Kıskançlığın tanımlanması ve klinik görünümü. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1751- 1767.
- Tuner, F. C. ve D.C. Martinez (1977). Socio-economic achievement and the Machiavellian personality. *Sociometry*, 40(4), 325-336.
- Türkçapar, H., Güriz, O., Özel, A., Işık, B., ve Dönbak Örsel, S. (2004). Antisosyal kişilik bozukluğu olan hastalarda öfke ve depresyonun ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(2), 119-124.
- Türkköylü Taştan, B. (2021). Ebeveynlerin erken dönem uyum bozucu şemaları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 13-26.
- Uyanık Bakır, R. (2022). “Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Aldatmaya Dair Tutumla İlişkisinde Sosyal Medya Kullanımının Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin, Türkiye.
- Üzümçü, E. (2016). “Büyüklenmeci ve kırılğan narsistik kişilik özellikleri ile ilişkili kişilik faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Vural, D. L. (2021). “Karanlık Üçlü Kişilik Özellikleri İle Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Arasındaki Savunma Mekanizmalarının Aracı Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Waddell, C., Van Doorn, G., March, E. ve Grieve, R. (2020). Dominance or deceit: The role of the Dark Triad and hegemonic masculinity in emotional manipulation. *Personality and Individual Differences*, 166, 110-160.
- Williams, J. E., ve Best, D. L. (1990). *Sex and psyche: Gender and self viewed cross culturally*. Sage Publications, Inc.

- Yağmur, A. R. (2014). Büyüklenmecilik ya da İncinebilirlik: Narsisistik Kişilik Örgütlenmesinin Şema Terapi Yaklaşımı Çerçevesinde Ele Alınması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(3), 29-43.
- Yalçın, N. (2021). “Obsesif Kompulsif Bozukluğun Bilişsel Davranışçı Kuram ve Psikanalitik Kuram Perspektifinden Karşılaştırılarak İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Yalçın, S. B., Kavaklı, M., Kesici, Ş., ve Ak, M. (2018). Mutluluğun önündeki engel: Erken dönem uyumsuz şemalar. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi* 2018; 7(1):7-13.
- Yeşilyaprak, B. (2017). *Eğitim Psikolojisi Gelişim- Öğrenme- Öğretim* (17. Baskı). Pegem Yayınları
- Yıldız, İ. (2020). Psikanalitik yaklaşım çerçevesinde nevrotik ihtiyaçlar çözümlemesi: Kayıp Kız filmi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 977-987.
- Yılmazörnek, Z. E. (2019). “Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Aleksitimi, Duygusal Zeka, Duygusal Farkındalık ve Empati Düzeyine Etkilerinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Yiğit, İ., ve Erden, G. (2015). Çocukluk çağı istismar yaşantıları ile genel psikolojik sağlık arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 47-59.
- Young, J. E. (1999). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach* (3rd ed.). Professional Resource Press/Professional Resource Exchange.
- Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: The Guilford Press.
- Yurdakul, Y. (2019). “Beş faktör kişilik özellikleri ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin eş uyumu ile olan ilişkileri: evli çiftlerde kesitsel bir çalışma”, Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Yurtsever, H. (2009). “Kişilik Özelliklerinin Stres Düzeyine Etkisi ve Stresle Başa Çıkma Yolları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Yurtsever, S. S. ve Sütcü, S. T. (2017). Algılanan ebeveynlik biçimleri ile bozulmuş yeme tutumu arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 32(80), 20-43.
- Yürek, D. (2018). “Reddedilme duyarlılığı, kişilerarası çatışma çözme stilleri ve bağlanmanın karanlık üçlü kişilik özellikleri ile ilişkisi: Erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, Türkiye.
- Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., ve Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42(1), 96-103.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU:

Değerli Katılımcı,

Düzce Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğretim üyesi Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK ve Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Damla GENÇER “Yetişkin Bireylerde Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Yordanmasında Dürtüsellik Ve Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Rolü” başlıklı bir çalışma yürütmektedir. Bu çalışmanın amacı yetişkinlerde karanlık kişilik özelliklerinin nedenselliğinin incelenmesidir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllük esasına dayalıdır. Araştırma yaklaşık olarak 15 dakika sürecektir. Gizlilik esasına dayalı olarak yapılacak bu çalışmadan elde edilecek veriler tamamen bilimsel bir çalışmada kullanılacak olup kişisel bilgileriniz kimseyle paylaşılmayacaktır. Bu formu okuduktan sonra onaylamanız halinde araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız.

Yukarıda yer alan bilgileri okudum, anladım. Bu araştırmaya hiçbir baskı altında kalmadan gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının İmzası

EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, bilimsel bir araştırma kapsamında yürütülmektedir. Formun üzerine isminizi yazmanız istenmemektedir. Sorulara vermiş olduğunuz yanıtlar bu araştırma için çok değerlidir. Bu nedenle maddeleri içtenlikle cevaplamanız ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanız çok önemlidir. Her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra kutucuğu **(X)** işaretleyiniz. Araştırmaya katılımınız için teşekkür ederiz.

Yaş:

Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

Öğrenim Düzeyi: İlkokul() Ortaokul () Lise () Üniversite()

Yüksek lisans/Doktora()

EK 3: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ

Maddeler	Hiç Katılmıyorum				Kesinlikle Katılıyorum
<i>Makyavelizm</i>					
1. Sırlarınızı anlatmak akıllıca değildir.					
2.					
3. Her ne pahasına olursa olsun, önemli kişileri kendi tarafına çekmelisin.					
4.					
5. Daha sonra insanlara karşı kullanabileceğiniz bilgileri bir kenarda tutmak akıllıcadır.					
6. İnsanlardan intikam almak için doğru zamanı beklemelisiniz.					
7.					
8.					
9. Birçok insan manipüle edilebilir.					
<i>Narsisizm</i>					
10. İnsanlar beni doğal bir					

lider olarak görür.					
11. İlgi odağı olmaktan nefret ederim. *					
12.					
13.					
14. Önemli kişilerle tanışmaktan hoşlanırım.					
15. Biri bana iltifat ederse mahcup olurum. *					
16.					
17. Ortalama biriyim. *					
18.					
<i>Psikopati</i>					
19. Yetkililerden intikam almak hoşuma gider.					
20.					
21.					
22. İnsanlar sıklıkla kontrolden çıktığımı söyler.					
23.					
24. Benimle uğraşanlar daima pişman olur.					
25. Yasa dışı işlere					

bulaşmaktan dolayı hiç sorun yaşamadım. *					
26.					
27. İstedığimi almak için her şeyi söylerim.					

EK 4: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM 3 YOUNG ŞEMALARI ÖLÇEĞİ

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1.	Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.	1	2	3	4	5	6
2.	Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.	1	2	3	4	5	6
3.		1	2	3	4	5	6
4.		1	2	3	4	5	6
5.		1	2	3	4	5	6
6.	İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.	1	2	3	4	5	6
7.	Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6
8.		1	2	3	4	5	6
9.	Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşlılarım kadar, başaramadım.	1	2	3	4	5	6

10.		1	2	3	4	5	6
11.	Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.	1	2	3	4	5	6
12.	Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).	1	2	3	4	5	6
13.		1	2	3	4	5	6
14.		1	2	3	4	5	6
15.		1	2	3	4	5	6
16.	Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.	1	2	3	4	5	6
17.	Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.	1	2	3	4	5	6
18.		1	2	3	4	5	6
19.		1	2	3	4	5	6
20.	Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.	1	2	3	4	5	6
21.		1	2	3	4	5	6
22.		1	2	3	4	5	6
23.		1	2	3	4	5	6
24.		1	2	3	4	5	6
25.	Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.	1	2	3	4	5	6
26.	Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
27.	Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.	1	2	3	4	5	6

28.		1	2	3	4	5	6
29.	Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.	1	2	3	4	5	6
30.		1	2	3	4	5	6
31.		1	2	3	4	5	6
32.	Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim	1	2	3	4	5	6
33.		1	2	3	4	5	6
34.		1	2	3	4	5	6
35.	İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.	1	2	3	4	5	6
36.	Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.	1	2	3	4	5	6
37.		1	2	3	4	5	6
38.		1	2	3	4	5	6
39.		1	2	3	4	5	6
40.	Bir yere ait değilim, yalnızım.	1	2	3	4	5	6
41.	Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.	1	2	3	4	5	6
42.		1	2	3	4	5	6
43.		1	2	3	4	5	6
44.	Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
45.		1	2	3	4	5	6
46.	İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.	1	2	3	4	5	6

47.		1	2	3	4	5	6
48.	İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.	1	2	3	4	5	6
49.	Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.	1	2	3	4	5	6
50.		1	2	3	4	5	6
51.		1	2	3	4	5	6
52.	Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.	1	2	3	4	5	6
53.	Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.	1	2	3	4	5	6
54.		1	2	3	4	5	6
55.		1	2	3	4	5	6
56.	Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6
57.	Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.	1	2	3	4	5	6
58.		1	2	3	4	5	6
59.	Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.	1	2	3	4	5	6
60.		1	2	3	4	5	6
61.		1	2	3	4	5	6
62.	Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.	1	2	3	4	5	6
63.		1	2	3	4	5	6
64.		1	2	3	4	5	6
65.	Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.	1	2	3	4	5	6

66.	Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.	1	2	3	4	5	6
67.		1	2	3	4	5	6
68.	Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
69.	Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.	1	2	3	4	5	6
70.		1	2	3	4	5	6
71.		1	2	3	4	5	6
72.	Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.	1	2	3	4	5	6
73.		1	2	3	4	5	6
74.	İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.	1	2	3	4	5	6
75.	Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.	1	2	3	4	5	6
76.		1	2	3	4	5	6
77.		1	2	3	4	5	6
78.	İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.	1	2	3	4	5	6
79.	Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.	1	2	3	4	5	6
80.		1	2	3	4	5	6
81.	Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.	1	2	3	4	5	6
82.		1	2	3	4	5	6
83.		1	2	3	4	5	6
84.		1	2	3	4	5	6

85.		1	2	3	4	5	6
86.		1	2	3	4	5	6
87.	Kararlarım nadiren sadık kalabilirim.	1	2	3	4	5	6
88.		1	2	3	4	5	6
89.		1	2	3	4	5	6
90.	Ben cezalandırılmayı hakeden kötü bir insanım.	1	2	3	4	5	6

EK 5: KISALTILMIŞ KARANLIK ÜÇLÜ ÖLÇEĞİ İZNİ

EK 6: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ İZİN TALEBİ

ŞEMA
YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ

Ölçekler, tüm araştırmacıların ve klinisyenlerin kullanımına açıktır. Ayrıca izin alınmasına gerek yoktur. Tüm ölçeklere bu web sitesinden ulaşılabilir, ve ölçekler izin gereksinimi olmaksızın indirilebilir.

Şema Mod Envanteri (Versiyon 3) hakkında ayrıntılı bilgi ve ölçeğe ulaşmak için lütfen tıklayınız.

- Terapötik İttifak Ölçeği (TİÖ)-Terapist Formu
- Terapötik İttifak Ölçeği (TİÖ)-Puanlama Notu
- Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3 (YŞÖ-KF3)
- Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)
- Young Telafi Ölçeği (YTÖ)
- Young- Rygh Kaçınma Ölçeği (YR-KÖ)

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER:

Adı Soyadı: Damla GENÇER

Yabancı Dil: İngilizce

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: Düzce Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Ana Bilim Dalı 2019

Lise: Nevşehir Hüseyin Avni İncekaralar Fen Lisesi 2014

ORCID ID: 0009-0009-9475-915X